



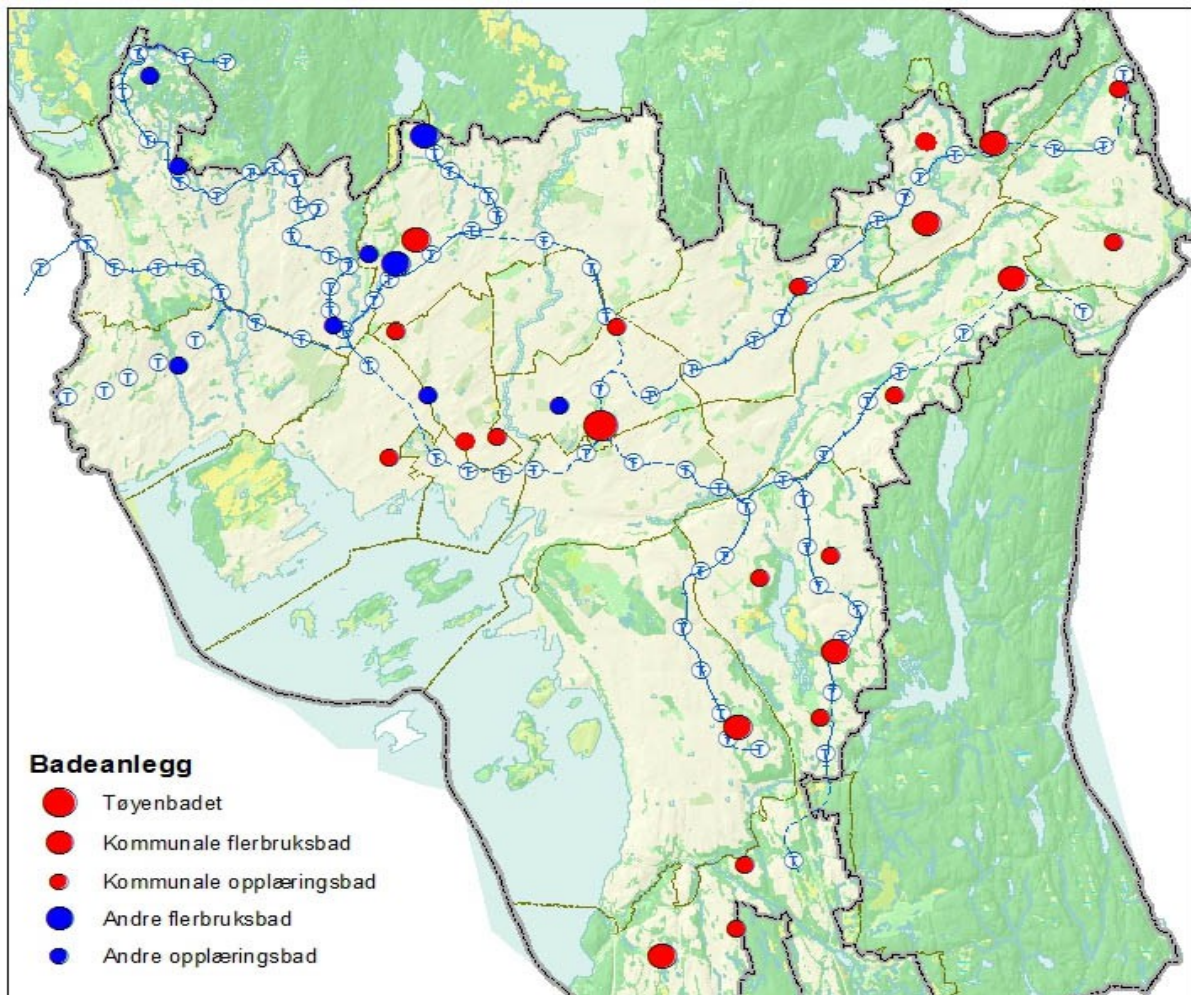
Oslo kommune

Bymiljøetaten

Unntatt  
offentlighet

## *Innendørs badeanlegg i Oslo Behov og muligheter*

*Faglig grunnlag for bystyremelding  
02. september 2013*



## Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse .....	2
<b>1 Sammendrag av anbefalinger/vurderinger .....</b>	<b>5</b>
1.1 Organisert svømmeopplæring - anleggsbehov .....	5
1.2 Bassengbehandling - anleggsbehov .....	5
1.3 Konkurransesvømming - anleggsbehov .....	5
1.4 Publikum - anleggsbehov .....	5
1.5 Valg av driftsform for nye (og gamle) kommunale badeanlegg .....	6
1.6 Forvaltning og drift av de kommunale skolebadene .....	7
1.7 Forvaltning og drift av de kommunale flerbruksbadene .....	7
<b>2 Bakgrunn .....</b>	<b>8</b>
2.1 Oppdraget .....	8
2.2 Nasjonale føringer .....	9
2.2.1 Den norske idrettsmodellen.....	9
2.2.2 Anleggsdekning svømmehaller .....	9
2.2.3 Spillemidler til anlegg .....	9
2.2.4 Prioriterte anleggstyper .....	9
2.2.5 Krav til svømmeopplæring i nasjonale læreplaner mv.....	9
2.2.6 Bassengbehandling etter lov og forskrift .....	10
2.3 Lokale føringer .....	10
2.3.1 Plan for idrett og friluftsliv.....	10
2.3.2 Befolkningsfremskrivning for Oslo 2013-30 .....	10
2.4 Tidligere analyser og utredninger.....	11
2.4.1 Friluftsetatens analyse av Oslobadene fra 2001 .....	11
2.4.2 Idrettsetatens behovsanalyse fra 2009 .....	11
2.4.3 Forprosjekt for utredning av nytt konkurranseanlegg 2010 .....	11
<b>3 Oversikt over innendørs badeanlegg i Oslo.....</b>	<b>12</b>
<b>4 Organisert svømmeopplæring – situasjon og behov.....</b>	<b>15</b>
4.1 Innledning.....	15
4.2 Osloskolens svømmeopplæring.....	15
4.2.1 Læreplanens kompetansemål .....	15
4.2.2 Ti timer obligatorisk svømmeopplæring .....	15
4.2.3 Forsterket svømmeopplæring .....	16

4.2.4	Sommerskolen Oslo .....	16
4.2.5	Annen svømmeopplæring i skolen .....	17
4.3	Svømmeklubbenes svømmeopplæring .....	17
4.4	Annen organisert svømmeopplæring .....	17
4.5	Eksemplet Helsingborg kommune .....	17
4.6	Eksemplet SvømBergen .....	18
4.7	Bassengkrav .....	18
4.8	Bassengbehov .....	19
4.8.1	Forutsetninger om kompetansemål .....	19
4.8.2	Forutsetninger om antall kurstimer .....	19
4.8.3	Øvrige forutsetninger .....	19
4.8.4	Beregning av bassengbehov i 2013, 2021 og 2030 .....	20
4.9	Anbefalinger/vurderinger .....	21
<b>5</b>	<b>Bassengbehandling – situasjon og behov .....</b>	<b>22</b>
5.1	Dagens situasjon .....	22
5.2	Bassengkrav .....	22
5.3	Bassengbehov .....	22
5.4	Bassengleiepriser .....	22
5.5	Anbefalinger/vurderinger .....	22
<b>6</b>	<b>Konkurransesvømming – situasjon og behov.....</b>	<b>23</b>
6.1	Dagens situasjon .....	23
6.2	Eksemplet Lambertseter svømmeklubb.....	23
6.3	Anleggskrav .....	24
6.4	Anleggsbehov .....	25
6.5	Anbefalinger/vurderinger .....	25
<b>7</b>	<b>Publikum – situasjon og behov .....</b>	<b>26</b>
7.1	Dagens situasjon .....	26
7.2	Anleggskrav .....	26
7.2.1	Fire generasjoner «Folkebad» .....	26
7.2.2	Mulige nye folkebad i Oslo - i fire størrelser .....	26
7.3	Valg av gjennomføringsstrategi.....	28
7.4	Behov/etterspørsel .....	29
7.5	Oslo kommunes behov .....	29
7.6	Anbefalinger/vurderinger .....	30
<b>8</b>	<b>Valg av driftsform for nye (og gamle) kommunale badeanlegg .....</b>	<b>31</b>

---

8.1	Innledning.....	31
8.2	Etatsmodellen .....	31
8.3	Kommunalt foretak.....	31
8.4	Kommunalt aksjeselskap .....	32
8.5	Organisasjonsmodell og spillemidler .....	33
8.6	Generell momskompensasjon for kommuner m.fl. ....	33
8.7	Momskompensasjon for frivillige organisasjoner .....	34
8.8	Anbefalinger/vurderinger .....	34
<b>9</b>	<b>Forvaltning og drift av de kommunale skolebadene .....</b>	<b>35</b>
9.1	Dagens organisering .....	35
9.2	Bassengtilbudet.....	35
9.3	Besøkstall og utnyttelse .....	35
9.4	Tilstand .....	36
9.5	Anbefalinger/vurderinger .....	36
<b>10</b>	<b>Forvaltning og drift av de kommunale flerbruksbadene .....</b>	<b>37</b>
10.1	Dagens organisering.....	37
10.2	Bassengtilbudet .....	37
10.3	Åpningstider.....	37
10.4	Besøkstall .....	38
10.5	Utnyttelsesgrad .....	39
10.6	Driftsøkonomi .....	39
10.7	Vedlikeholdsbehov (badenes «tekniske verdi) .....	40
10.8	Videre drift av flerbruksbadene – foreløpig vurdering .....	40
10.9	Anbefalinger/vurderinger.....	41

## 1 Sammendrag av anbefalinger/vurderinger

### 1.1 Organisert svømmeopplæring - anleggsbehov

- Ved å legge mest mulig av svømmeopplæring til skoletiden, og la svømmeklubbene utføre den, vil kommunen kunne oppnå 1) bedre og mer målrettet svømmeopplæring, 2) bedre bassengtilbud til andre grupper i «prime time» etter skoletid og 3) økning av svømmeklubbenes inntekter slik at de blir mer mindre avhengige av kommunale tilskudd
- Med 40 timer svømmeopplæring til alle barn og unge, hvorav 20 timer i skoletiden, har Oslo nok opplæringsbassenger forbi 2030. Antallet treningsbassenger må økes fra dagens ni til 12 innen 2021.
- Med 80 timer svømmeopplæring, hvorav 40 timer i skoletiden, må antallet opplæringsbassenger økes fra dagens 12 til 16 innen 2021. Antallet treningsbassenger må økes fra dagens ni til 24 innen 2021.
- Behovet for nye opplæringsbassenger dekkes best gjennom bygging av flere nye moderne «folkebad» av ulik størrelse, se kapittel 7 notatet/1.4 i sammendraget

### 1.2 Bassengbehandling - anleggsbehov

- Behovet for flere opplærings-/terapibassenger dekkes best gjennom bygging av nye moderne «folkebad», se kapittel 7 notatet/1.4 i sammendraget

### 1.3 Konkurransesvømming - anleggsbehov

- Nye badeanlegg i Oslo må ha bassenger som oppfyller svømmeforbundets krav spesifikasjoner for konkurranse- eller treningsanlegg på ulike nivåer samt ha opplærings-/terapibasseng.
- Det bør bygges et anlegg som oppfyller svømmeforbundets krav til konkurranseanlegg type B.
- Dimensjonering og sammensetning av Oslos framtidige anleggsportefølje må ellers ta utgangspunkt i publikums behov/etterspørsel, som er hovedgrunnlaget for økonomisk sunn drift av anleggene.

### 1.4 Publikum - anleggsbehov

- Dagens kommunale «flerbruksbad» bør, i alle fall som «publikumsbad», raskest mulig med erstattes av nye «folkebad», med tilbud til alle brukergruppe, i ulike størrelser: «hovedbad» (1 mill. besøk/år og konkurranseanlegg B), «områdebad» (0,5 mill), «bydelsbad» (0,25 mill) eller «lokalbad» (0,15 mill.).
- Det bør aller først bygges et «hovedbad», og etter hvert primært fem «bydelsbad».

- Et «områdebad» kan likevel erstatte to «bydelsbad», og to «lokalbad» ett «bydelsbad».
- Den endelige «porteføljen» vil i praksis bli bestemt av hvilke muligheter som over lang tid dukker opp hvor, og i hvilken rekkefølge.
- De nye badene bør ligge nær T-bane.«Hovedbad» og «områdebad» stiller også krav til en viss biltilgjengelighet/parkering, og kan derfor også ligge der T-bane krysser Ring 3.
- Tøyenbadet er nær ideell lokasjon for et større sentralt folkebad, med nærhet til alle T-banelinjer, og mulighet for både inne- og utebassenger i parkomgivelser. Her kan det bygges et «områdebad», kanskje også «hovedbad», som erstatter dagens Tøyenbad.
- Frognerbadet er en tilsvarende lokasjon i vest. Det kan langs Middelthuns gate være plass til et nytt «lokalbad», med billettsalg, garderober, kafe etc felles med dagens utendørsbad. Deler av utendørsbadet kan da holdes åpent f. eks. mars-nov, med spillvarme fra ny ishall på sørsiden av Frogner stadion. Besøksmessig tilsvarer dette et «områdebad». (Må sjekkes ut nærmere med Byantikvaren)
- Utviklingsområder som Økern senter og Sognsveien 80 kan være gode lokasjoner for både «hovedbad», «områdebad» og «bydelsbad»
- Utviklingsområder som Furuset og Gjersrud/Stensrud i ytre by kan være gode lokasjoner for «bydelsbad»

## 1.5 Valg av driftsform for nye (og gamle) kommunale badeanlegg

- Både nye og eksisterende folkebad/flerbruksbad i Oslo bør forvaltes og drives av et KF eller et kommunalt AS.
- Valget mellom KF og kommunalt AS bør treffes etter en grundigere avveining av fordeler og ulemper knyttet til forskjeller i bl.a. økonomisk ansvar, adgang til generell momskompensasjon og politisk og kommersiell frihet.
- Dersom kommunen velger å la et KF stå for planlegging, kontrahering, forvaltning og drift av nye og gamle badeanlegg, kan likevel selve tjenesteproduksjonen vurderes satt ut til svømmeklubber som har adgang til momskompensasjon, ref. Lambertseter svømmeklubb AS på Lambertseter bad.
- Der det er mulig kan kommunen legge til rette for bygging og drift av private badeanlegg, blant annet gjennom leieavtaler på vegne av skole, idrett og pasienter som kommunen har ansvar for. Vi viser til de aktuelle planene for et nytt privat «lokalbad» på Røa, og et større privat bad på Økern senter
- Oslo kommune bør ta vilkårene for tildeling av spillemidler nærmere opp med staten på nytt. Det ville være naturlig at vilkårene for tildeling av spillemidler ble knyttet til tilgjengelighet og bruk, ikke eierforhold.

## **1.6 Forvaltning og drift av de kommunale skolebadene**

- Dagens skolebad bør opprettholdes og vurderes supplert som en del av den omfattende planleggingen av nye skoleanlegg, som foregår i UDE/UBF nå.

## **1.7 Forvaltning og drift av de kommunale flerbruksbadene**

- Dagens flerbruksbad bør drives videre som publikumsbad, kun med nødvendig vedlikehold, til de kan erstattes av nye «folkebad».
- Forvaltning og drift bør overtas av KF eller et kommunalt AS, for å få til 1) mer svømmeopplæring i skoletiden, 2) mer publikumsbading etter skoletid og 3) sunn økonomisk drift etter forretningsmessige prinsipper.
- Bymiljøetaten eller nytt KF/AS bør gis i oppdrag å vurdere nærmere hvilke bad som på sikt bør rives, nedlegges, rehabiliteres, selges eller leies ut til drift i svømmeklubbregi.



## 2 Bakgrunn

### 2.1 Oppdraget

Byrådsavdeling for miljø og samferdsel (MOS) ga i tildelingsbrevet for 2012 Bymiljøetaten (BYM) i oppdrag å bistå byrådsavdelingen med utarbeidelse av en bystyremelding om innendørs svømme- og badeanlegg (heretter «badeanlegg») i Oslo. I budsjettforslaget for 2013 (Sak 1, Del 1 2013) fremgår det at byrådet vil legge frem meldingen i 2013.

Bakgrunnen for oppdraget er at både svømmeidretten og publikum, i media og i møter med kommunen, har etterlyst en utvidelse og en fornyelse av anleggstilbudet i Oslo. Det er en felles erkjennelse at dagens anlegg er gjennomgående utidsmessige, og har lav utnyttelse og høye driftskostnader. Flere anlegg har et stort rehabiliteringsbehov. Dersom befolkningsveksten blir høy fremover vil det ytterligere øke behovet for nye svømme- og badeanlegg i Oslo.

Byrådsavdelingen har bedt Bymiljøetaten utarbeide et «meldingsunderlag» som inneholder følgende:

1. En beskrivelse av dagens innendørs badeanlegg i Oslo, både kommunale og private, med særlig fokus på tilbudet rettet mot svømmeopplæring, svømmeidrett og publikum. Beskrivelsen skal gi en oversikt over badeanleggenes lokalisering, utforming/innhold, brukerstruktur, driftsform, økonomi og tilstand.
2. En behovs- og målanalyse som viser hvilket badetilbud Oslo bør ha for å dekke:
  - a. Barn og unges behov knyttet til svømmeopplæring og svømmeidrett
  - b. «Publikums» behov og ønsker knyttet til svømming og bading som fysisk aktivitet, lek og rekreasjon og behandling
3. En beskrivelse og drøfting av ulike typer anlegg, etter både størrelse/innhold og eier/driftsform, som kan være aktuelle i Oslo. Nøkternhet i utformingen skal vektlegges i vurderingen av aktuelle anlegg.
4. Forslag til kommunal strategi for det framtidige innendørs badetilbudet i Oslo, herunder:
  - a. Mål for totaltilbudet, på kort og lang sikt.
  - b. Eksisterende bad som bør videreføres/fornyas, få endret driftsform, eller nedlegges/rives
  - c. Nye bad som bør bygges med kommunen som enten eier/deleier, drifter og/eller leietaker, herunder hensiktsmessig størrelse, innhold, lokalisering samt valg av hensiktsmessig driftsform ut fra hensynet til lavest mulige livsløpskostnader og utgifter for kommunen
  - d. Grad av kommunal finansiering av svømmeidrettens bruk av kommunale bad og svømmehaller.



## 2.2 Nasjonale føringer

### 2.2.1 Den norske idrettsmodellen

Ifølge stortingsmelding nr. 26, 2011-12 («Den norske idrettsmodellen») skal «Alle ha mulighet til å drive idrett og fysisk aktivitet i form av trening og mosjon. Den frivillige, medlemsbaserte idretten skal sikres gode rammevilkår for å gi grunnlag for et omfattende og inkluderende aktivitetstilbud. Det legges særlig vekt på å utvikle attraktive tilbud til barn og ungdom. Samfunnet skal være godt tilrettelagt for egenorganisert fysisk aktivitet»

### 2.2.2 Anleggsdekning svømmehaller

Riksrevisjonens undersøkelse av tilskudd til idrettsanlegg (2008-2009) viste at Oslo i 2007 hadde landets laveste svømmehallsdekning: ca 12.500 innbyggere/hall mot øvrige fylkers 2000-7500 innbyggere/hall. Av storbyene hadde Trondheim lavest dekning, men var også eneste storby med positiv utvikling fra 1999. I øvrige storbyer var utviklingen negativ (pga sterkt folketallsvekst).

### 2.2.3 Spillemidler til anlegg

Kulturdepartementets bestemmelser om tilskudd til anlegg for idrett og fysisk aktivitet (V-0373, 2012) stiller en rekke krav som må oppfylles dersom kommunen skal få statlige spillemidler til delfinansiering av bade- og svømmeanlegg. Blant disse er at svømmeanlegg skal være universelt utformet med tanke på funksjonshemmede.

Ifølge nevnte stortingsmelding nr. 26 skal spillemidlene ikke «danne grunnlag for fortjenestebasert tjenesteyting» og «spillemiddelfinansierte anlegg skal ikke være forbeholdt de med høy betalingsevne». Barn og ungdoms muligheter til å drive idrett og fysisk aktivitet på fritiden ikke skal være avhengig av foreldrenes inntekt eller bosted.

### 2.2.4 Prioriterte anleggstyper

Ifølge stortingsmelding nr. 26 skal følgende anleggstyper ha prioritet ved tildeling av statlige spillemidler:

- anlegg med flerbruksmuligheter: som kan brukes av ulike idretter og aktiviteter, og/eller av ulike brukergrupper til ulik tid, som skoleelever/pensjonister/trygdede på dagtid og idretten/publikum på kveldstid.
- Anlegg som bidrar til mangfold i aktivitetstilbudet
- Anlegg i storby- og pressområder
- Kostnadskrevenne anlegg med stort brukspotensiale, særlig for ungdom, men også for egenorganisert aktivitet i alle aldre

### 2.2.5 Krav til svømmeopplæring i nasjonale læreplaner mv

Ifølge kompetansemålene i nasjonal læreplan for kroppssøving i grunnskolen skal elever etter 4. trinn «vere trygg i vann og vere symjedyktig», etter 7. trinn kunne « utføre grunnleggjande teknikkar i symjing, på magen, på ryggen og under vatn», og etter 10. trinn kunne «symje på magen og ryggen og dukke» og «forklare og utføre livbergjing i vatn».

Kravet symjedyktig» er ikke nærmere konkretisert i læreplanen, mens Norges Svømmeforbunds definisjon innebærer å kunne svømme 200 meter (som i den svenske «läroplanen»).

Undervisningskompetanse i svømming fås gjennom et 30-timers kurs som tilbys av Norges svømmeforbund eller Norges livredningsselskap. I tillegg må lærere og assistenter ta livredningsprøve årlig for å vise ferdigheter i svømming, dykking og førstehjelp. (kilde svømmeinstruktøren.no).

### **2.2.6 Bassengbehandling etter lov og forskrift**

Bassengtrening er en av flere behandlingsformer som tilbys pasienter etter «forskrift om stønad til dekning av utgifter til fysioterapi». Tilbudet skal gis gjennom offentlig ansatte og private virksomheter/næringsdrivende med avtale om driftstilskudd, og skal inngå som en del av primærhelsetjenesten i kommunen.

Helseetaten påpeker at bassengtrening er en svært godt egnet behandlingsform for personer med funksjonsnedsettelse, og at samhandlingsreformen, som gir kommunene økt ansvar for rehabilitering av pasienter, som nå skrives ut fra sykehusene tidligere enn før, innebærer et behov for at kommunene styrker sitt eget bassengbehandlingstilbud.

## **2.3 Lokale føringer**

### **2.3.1 Plan for idrett og friluftsliv**

I plan for idrett og friluftsliv i Oslo 2013-2016 (byrådsak 41/13), som ble tatt til orientering bystyret i møte 12.06.2013 (sak 235), har byrådet definert følgende «arbeidsmål» for et styrket anleggstilbud i Oslo:

- Sikre en god geografisk fordeling av anleggene.
- Legge til rette for en bredde i anleggstilbudet, med vekt på nye idretter og idretter i utvikling.
- Rehabilitering og vedlikehold av anleggene skal prioriteres.
- Legge til rette for flere anlegg for uorganisert aktivitet.
- Utarbeide en melding til bystyret om bad/svømmehaller som vil se på behovet og mulighetene for utvikling av badetilbudet og anleggssituasjonen for bad/svømmeanlegg.
- Prioritere tiltak som bidrar til å skape sammenhengende grønt-/friluftskorridorer fra sentrum til Marka.
- Prioritere tiltak som kan redusere konflikten mellom ulike brukergrupper av Marka og grøntområder.

### **2.3.2 Befolkningsfremskrivning for Oslo 2013-30**

Ifølge «Befolkningsfremskrivning for Oslo 2013-30», utarbeidet av SSB for Oslo kommune, vil Oslos befolkning i «middelalderantivet» øke med i alt 36 prosent fram til 2030. Barn og unge i skolealder (6-18 år), den aller viktigste målgruppen for byens idrettsanlegg, vil vokse med 22 prosent fram til 2021, og 40 prosent fram til 2030.

## 2.4 Tidligere analyser og utredninger

### 2.4.1 Friluftsetatens analyse av Oslobadene fra 2001

Her ble driften av Oslobadene analysert med tanke på å redusere behovet for kommunal driftsstøtte, herunder vurdere alternative driftsmodeller. Analysen foreslår bl. a. følgende tiltak:

- Generell oppgradering av badene pga. langvarig slitasje og manglende vedlikehold
- Spesialisering av bad mot henholdsvis publikum og idrett/skole.
- På kort sikt (1 år) etablere et kommunalt foretak (KF) for drift av Oslobadene.
- På lengre sikt vurdere å la andre enn kommunen drive badene, med kommunen som bestiller

### 2.4.2 Idrettsetatens behovsanalyse fra 2009

Analysen, som ble utført i arbeidet med Plan for idrett og friluftsliv 2009-2012, sier bl.a. følgende om svømmeanlegg:

- Oslo har et langsiktig behov for to anlegg med varmtvannsbasseng, flere bassenger for små barn, tre nye kombinerte svømme- og badeanlegg og et konkurranseanlegg i henhold til Norges svømmeforbunds kravspesifikasjoner.
- Behovet er størst i bydelene Nordre- og Vestre Aker, Søndre Nordstrand og Alna.
- Nye badeanlegg bør ha god offentlig kommunikasjon og ligge nær andre idrettsanlegg og skoler.

### 2.4.3 Forprosjekt for utredning av nytt konkurranseanlegg 2010

Bystyret fattet i 2009, under behandlingen av budsjett 2010, følgende verbalvedtak: *«Byrådet bes, i samarbeid med Idrettsetaten, igangsette et forprosjekt for å avklare muligheter når det gjelder lokalisering og etablering av et fullverdig konkurranseanlegg for svømming og struping som tilfredsstillende internasjonale mål.»*

Idrettsetaten fulgte vedtaket opp med en «forstudie» som forutsetter at anlegget bør tilfredsstillende svømmeidrettens krav til et konkurranseanlegg av «type B» ( 50 meters svømmebasseng, eget stupbasseng og tribuner), samt ha et bassengtilbud mer spesielt rettet mot publikum, svømmeopplæring, rekreasjon og behandling/trening for bevegelseshemmede. Investeringskostnadene ble estimert til 715 MNOK. Som beste lokalisering anbefales Huseby og Sognsveien 80. Det ble vurdert som viktig å ha avstand til Tøyenbadet for å unngå konkurranse om de samme brukerne. Byrådet besluttet i 2011 å ikke gå videre med saken, pga av høye investeringskostnader.

### 3 Oversikt over innendørs badeanlegg i Oslo

Tabell 1. Oversikt over innendørs badeanlegg i Oslo. Januar 2013. Bymiljøetaten																
Anlegg/bassenger	Bydel	Lengde	Bredde	Kvm	maks. temperatur	Byggeår	Rehabilitert	Til rette for HC	Treningssenter	Skole/SFO	Svømmeklubber	Andre grupper	Publikum hverdag	Publikum lørdag	Publikum søndag	Medlemmer
<b>Kommunale "opplæringsbad"</b>																
Sinsen skole	2	12,5	6,5	81	30	1962	2011			x	x					
Tøyenbadet 2	2	10	6	60	30	1975	2008			x	x		x	x		
Marienlyst skole	4	12,5	7	88	28	1962	2010			x						
Møllergata skole	4	12,5	8	100	29	1937	2012			x						
Vestkantbadet	5	12,5	9	113	28	1931	2000			x		x	x			
Linderud bad	9	12,5	8,5	106	28	1968	2011			x	x	x				
Høybråten skole	11	9	4	36	34	1975	2008			x						
Vestli skole	11	8	5	40	34	1972				x						
Haukåsen spesialskole	12	12,5	8	100	35	1972	2003			x		x				
Furuset 2	12	9,5	4	38	28	1982	2010			x	x	x	x	x		
Oppsal skole	13	16,7	8	134	32	1964	2004			x	x	x				
Manglerud bad	13	16,7	8	134	32	1965				x		x	x			x
Rustad skole	13	12,5	6	75	32	1969	2011			x	x	x				
Hauketo skole	14	12,5	8	100	30	1968	2009			x		x				
Kantarellen bo-/rehab.senter	15	12,5	6	75	34	2000		x				x				
<b>Kommunale "flerbruksbassenger"</b>																
Tøyenbadet 1	2	50	18,5	925	28	1975	2008		x	x	x		x	x	x	
Sogn bad	8	25	12,5	313	28	1977	2005	x		x	x	x	x	x		
Romsås	10	25	9	225	28	1975	2004	x	x	x	x	x	x	x		
Nordtvet	10	25	12,5	313	28	1976	2003	x	x	x	x	x	x	x	x	
Furuset 1	12	25	10,5	263	28	1982	2010		x	x	x	x	x	x		
Bøler	13	25	12,5	313	32	1979	1999	x		x	x	x	x	x	x	
Lambertseter bad	14	25	12,5	313	28	1971	2009		x	x	x		x	x	x	x
Holmlia	15	25	12,5	313	28	1983		x	x	x	x	x	x	x		
<b>Andre "opplæringsbassenger"</b>																
Sofienberghjemmet	2	12	6	72	32	1997		x				x				
Svømmeakademiet	4	20	5	100	32	1985			x			x	x			x
Bislet bad	4	16,7	8	134	28	1920	2007		x				x	x	x	x
Det norske radiumhospital	6	14	10	140	34	1993		x								
Diakonhjemmet	8	12,5	9,5	119	34	1980			x			x				
Athletica Domus 2	8	10	6	60	33	1996						x	x	x	x	x
Norges idrettshøgskole 2	8	12,5	6	75	34	1967				x	x	x				x
Rikshospitalet	8	7	5	35	36	2010		x				x				
Montebello svøm og trim	8	16,7	9	150	28	1985			x			x				x
Holmenkollen Park hotel spa	8	16,7	8	134	28	1985						x	x	x	x	x
Lysebu	8	16,7	8	134	28	1985						x				x
Ammerud bo- og kultursenter	10	10	8	80	33	1974		x				x				
<b>Andre "flerbruksbassenger"</b>																
Norges idrettshøgskole 1	8	25	12,5	313	28	1967			x	x	x	x				x
Athletica Domus 1	8	25	13	313	28	1996			x			x	x	x	x	x

Tabell 1 gir en oversikt over alle innendørs bad og bassenger i Oslo, både kommunale og andre, som i større eller mindre grad brukes til svømmeopplæring, svømmeidrett, bassengbehandling og av «publikum».

Oversikten viser blant annet:

- i alt 37 bassenger, fordelt på 33 anlegg, med samlet ca. 6100 kvm bassengareal, tilsvarende ca fire «Drammensbad».
- 23 kommunale bassenger, fordelt på 21 anlegg, som utgjør 70 prosent av alt bassengareal i oversikten, hvorav opplæringsbassengene 21 prosent og flerbruksbassengene 49 prosent.
- at nyeste bad er fra 1996 (Domus Athletica), nyeste kommunale bad fra 1983 (Holmlia bad). Ni av de kommunale badene er bygget før 1970.
- seksten bassenger, hvorav halvparten kommunale, har vanntemperaturer godt egnet for bassengbehandling (32 grader eller mer). Ikke alle disse har imidlertid tilrettelagt atkomst for funksjonshemmede (HC-rampe eller bassengheis)
- Fire bad, hvorav to kommunale (Tøyenbadet og Furuset) har både idretts- og opplæringsbasseng

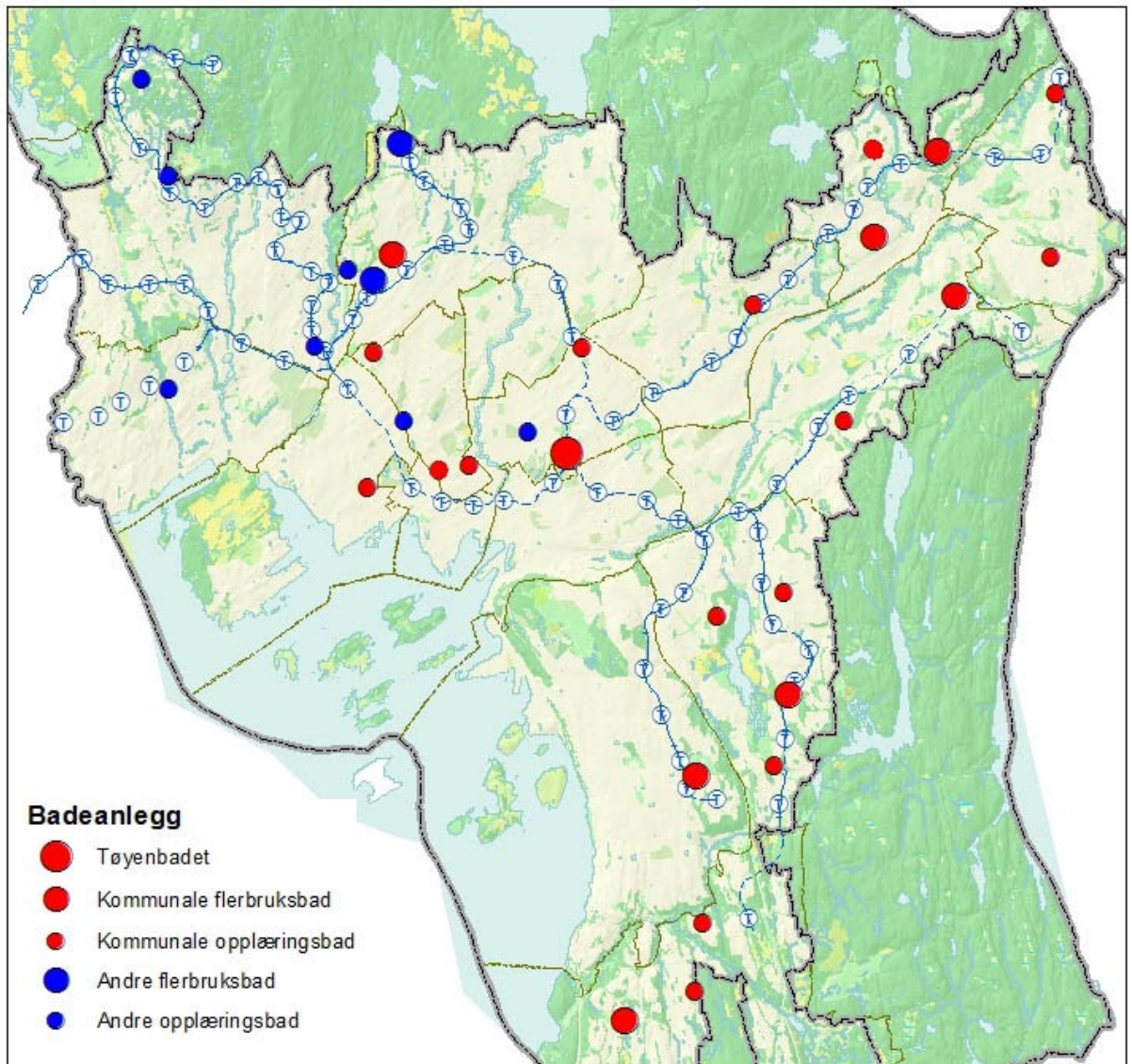
<b>Tabell 2: Innendørs bassengareal i Oslo etter byområde. Kilde: Bymiljøetaten.</b>										
Byområde	Folketall 1.1. 2012		kommunale opplæringsbassenger		kommunale flerbruksbassenger		Andre bassenger		Sum	
	antall	%	kvm	%	kvm	%	kvm	%	kvm	%
Indre by øst (bydel 1-3)	130255	21	141	11	925	31	72	4	1138	19
Indre by vest (bydel 4-5)	91129	15	300	23	0	0	234	13	534	9
Ytre by vest (bydel 6-8)	126530	21	0	0	313	11	1331	79	1784	29
Ytre by øst (bydel 9-12)	134207	22	320	25	800	27	80	4	1200	20
Ytre syd (13-15)	131164	21	517	40	938	32	0	0	1455	24
Sum	613285	100	1279	100	2975	100	1717	100	6111	100

Tabell 2 viser og figuren under viser at:

- Ytre by vest er best dekket når vi måler bassengarealet i forhold til folketallet, mens indre vest er dårligst dekket. (Bydel 8 Vestre Aker har alene 72 % av bassengarealet i kategorien «andre bassenger»)
- Ytre syd har høyest dekning av kommunale «opplærings»-bassenger, mens indre øst og ytre vest har lavest.
- Ytre syd har også høyest dekning av kommunale «flerbruks»-bassenger, mens ytre vest og indre vest ligger lavest.



- Den lavere kommunale dekningen i indre og ytre vest kompenseres dels av en mye høyere ikke-kommunal dekning.



## 4 Organisert svømmeopplæring – situasjon og behov

### 4.1 Innledning

I dette kapitlet tar vi for oss organisert svømmeopplæring i Oslo, både i og utenfor skolens regi, både i og utenfor skoletid.

I Ipsos MMIs rapport om svømmedyktighet blant norske elever i 5. klasse i 2013 – utarbeidet for GjensidigeStiftelsen og Norges Svømmeforbund- fremkommer det, som et grovt mål på andelen «svømmedyktige», at 54 prosent av elevene i Oslo har tatt ett eller flere svømmemerker, mens landsgjennomsnittet var 60 prosent. På spørsmålet «Hvor lærte du å svømme» oppga på landsbasis (av dem som kunne svømme) 57% «på ferie», 24% «annen uorganisert fritid, 25% «skolen», 9% «svømmekurs» (utenom skole), 4% «svømmeklubb» og 13% «annet/vet ikke» (noen har oppgitt flere alternativer).

Dette betyr at den uorganiserte svømmeopplæringen, den som foregår i foresattes og barnas egen regi, samlet sett betyr mer enn den organiserte svømmeopplæringen.

Den nevnte rapporten viser imidlertid at skolen betyr mer for svømmeopplæringen for elever med ikke-europeiske foreldre, som utgjør en betydelig andel av elevene i Osloskolen. Likevel utmerker Oslo seg i rapporten med lav andel som lærer å svømme på skolen. Derimot lærer elever i Oslo mer enn dobbelt så ofte som landsgjennomsnittet å svømme i svømmeklubb (9%), og på svømmekurs utenom skolen (19%).

### 4.2 Osloskolens svømmeopplæring

#### 4.2.1 Læreplanens kompetansemål

Kompetansemålene for svømmeopplæring i nasjonal læreplan for kroppsøving i grunnskolen (2006) er (som omtalt også i kapittel 2) at elevene: etter 4. årstrinn skal være «trygge i vann» og «svømmedyktige»; etter 7. trinn kunne flere svømmeteknikker og svømme under vann, og ; etter 10. trinn også kunne utføre og forklare livbergning i vann og livbergende førstehjelp.

Læreplanen konkretiserer imidlertid ikke helt hva det vil si å være «svømmedyktig». I Osloskolens definisjon vil dette i hovedsak si å kunne svømme 25 meter, mens det i Norges svømmeforbunds (og den svenske «läroplanens») definisjon vil si å kunne svømme 200 meter.

#### 4.2.2 Ti timer obligatorisk svømmeopplæring

Alle elever i Osloskolen skal i dag tilbys ti timer obligatorisk svømmeopplæring i løpet av 4. trinn. Til dette benyttes de kommunale skolebadene og flerbruksbadene (unntatt Frognerbadet og Vestkantbadet). I tillegg er det gjort avtale med Lambertseter svømmeklubb om bruk av Lambertseter bad, med Neptun Drift AS om bruk av Manglerud bad og med Norges Idrettshøgskole om bruk av deres bad på Kringsjø.



Utdanningsetaten (UDE) har ikke opplyst om hvor stor andel av den obligatoriske svømmeopplæringen som foregår med godkjent instruktør- og livredningskompetanse.

UDEs egen årlige kartlegging har vist at mange (i 2012 ca 30% basert på svar fra halvparten av skolene) av elevene ikke kan svømme de målsatte 25 meter etter obligatorisk svømmeopplæring. Det er særlige store utfordringer i bydelene med størst andel elever med ikke-europeiske foresatte: Grorud, Alna, Bjerke, Gamle Oslo og Søndre Nordstrand.

#### 4.2.3 Forsterket svømmeopplæring

I januar 2011 ble det derfor iverksatt gratis og tilbud om forsterket svømmeopplæring utenom ordinær skoletid for elever på 4. årstrinn. Tilbudet er frivillig og gis til elever som ikke kan svømme 25 meter. Tilbudet er organisert som kurs på ettermiddager, kurs i høst- og vinterferien og egne kurs i Sommerskolen Oslo, som er nærmere omtalt nedenfor. I skoleåret 2012/13 ble tilbudet videreført.

UDE opplyser at den forsterkede svømmeopplæringen gjennomføres med godkjent instruktør- og livredningskompetanse. Kursene i høst – og vinterferien går over fem dager, hvor hver elevgruppe får en time i bassenget hver dag. På ettermiddagskursene gis svømmeopplæringen to ganger i uka i fem uker.

UDE har prioritert forsterket svømmeopplæring i bydeler med størst behov, og oppgir at det er en viktig faktor for det frivillige oppmøtet at badene ligger nær elevenes bosted.

Bydel Stovner, skolene i bydelen og UDE har inngått et samarbeid om egne intensivkurs for barn på 4. trinn. Kostnadene fordeles mellom skolene, bydelen og UDE. Erfaringene er gode og UDE ønsker lignende samarbeid med flere bydeler. Vinteren 2013 ble det således innledet slikt samarbeid også med bydel Bjerke.

UDEs kartlegging viser at intensive kurs, med svømming flere timer i uken, gir bedre resultater enn opplegg med kun én svømmetime i uken.

UDE har imidlertid også erfart at det utenom skoletid kan det være vanskelig å skaffe godkjente svømmeinstruktører. I feriene er det også vanskelig å få tilgang til bassengtid siden noen bad også er åpne for publikum.

#### 4.2.4 Sommerskolen Oslo

Sommeren 2012 tilbød Sommerskolen Oslo 5 500 kursplasser med svømming på 15 forskjellige baser i løpet av uke 26, 27 og 32. Sommeren 2013 ble det tilbudt omtrent like mange plasser, men fordelt på flere baser og større deler av byen.

Svømmeopplæring er prioritert i kurstilbudet til Sommerskolen Oslo, og elever på 1.-10.trinn kan delta på kurs som har svømming som fysisk aktivitet. Elevene får 45 minutter i bassenget hver dag, og deles inn i grupper etter kompetansenivå. Kursene gjennomføres med godkjent instruktør- og livredningskompetanse.

Fra sommeren 2013 får alle elever fra 4. – 10. trinn som ikke kan svømme tilbud om intensivkurs i svømming. Elevene får nærmere informasjon om tilbudet, og det er egen påmelding til kursene via skolen.

#### **4.2.5 Annen svømmeopplæring i skolen**

Skolene kan selv organisere svømmeopplæring på 4.årstrinn ut over 10-timerskurset både innenfor rammen av skoledagen og utenom ordinær skoletid, bl.a. i Aktivitetsskolen (SFO, som er basert på foreldrebetaling og som derfor mange steder i mindre grad omfatter barn med ikke-vestlig bakgrunn).

### **4.3 Svømmeklubbens svømmeopplæring**

Oslos svømmeklubber tilbyr svømmekurs for klubbmedlemmer etter skoletid, og til skoler i skoletiden og i sommerferien (Utdanningsetatens sommerskole, se over). Av klubbens i alt ca. 3000 medlemmer i 2012 var ca 90 prosent medlemmer for å delta på kurs.

Både skole- og medlemskursene holdes på de kommunale skole- og flerbruksbadene, på Lambertseter bad og NIH's bad. Siden medlemskursene går etter skoletid må de, særlig i flerbruksbadene, konkurrere med publikum om bassengplassen i «prime time» (kl. 17-20). I denne konkurransen taper svømmeklubbene ofte for publikum, som gir badene større inntekter, og som derfor ifølge svømmeklubbene ofte prioriteres.

Svømmeklubbene tilbyr svømmekurs på ulike nivåer under paraplyen «Norges svømmeskole», utviklet av Norges svømmeforbund: fra babysvømming (0-2 år), småbarnsvømming (2-4 år), begynnerkurs (fra 4-5 år) til videregående kurs som gir opplæring i de fire svømmeartene, stup, synkronsvømming, vannpolo samt livredning.

### **4.4 Annen organisert svømmeopplæring**

I tillegg til skoler og svømmeklubber tilbyr Norges Idrettshøyskole (i bydel 8) svømmekurs, både i og etter skoletid. Næringsdrivende instruktører tilbyr også babysvømmekurs i både kommunale og ikke-kommunale opplæringsbad.

### **4.5 Eksemplet Helsingborg kommune**

Svenske Helsingborg kommune, med ca. 100000 innbyggere, tilbyr alle grunnskoleelever 40 timer svømmeopplæring, først 20 timer i 1. trinn (7 åringer i Sverige), og 20 timer til i 6. trinn,

Opplæringen utføres av Helsingborg Simsällskap, en av Sveriges største svømmeklubber (6000 medlemmer), som eier og driver sitt eget Filborna svømmeanlegg med årlige driftsoverskudd.

Svømmeklubben mottok i 2012 ni millioner kroner, dels som betaling for skolesvømming, dels for at klubben skulle kunne tilby publikum svært lave billettpriser til svømmeanlegget utenom skoletid (35/15 kroner for voksne/barn).

Svømmeklubbens gode økonomi sikres dernest ved at den både eier og driver et større treningssenter (med flerbrukshall som blant annet leies ut til skoler) i tilknytning til svømmeanlegget.

Avtalen mellom svømmeklubben og kommunen gjør at svømmeklubben kan ansette profesjonelle svømmeinstruktører/trenere på heltid, og at kommunen oppnår et bedre og for alle parter billigere tilbud til både skoleelever og publikum.

## 4.6 Eksemplet SvømBergen

På oppdrag fra Bergen kommune har Norges svømmeforbund nylig (mai 2013) utredet «SvømBergen», skolesvømming for 3. og 4. klasse.

Følgende foreslås i svømmeforbundets utredning:

- Svømmeklubbene i Bergen drifter SvømBergen, men ansvar for det svømmefaglige innholdet i undervisningen, organisering av transport og personalansvar for svømmeinstruktører.
- Det tilbys 30 timer (å 45 minutter) undervisning i skoletiden, en time i uken i 7-8 sammenhengende uker hvert semester i fire semestre.
- kursgrupper på 15 elever, en gruppe samtidig i opplæringsbassenger to grupper i 25 meters treningsbassenger.
- I bassenget deles gruppene i mindre grupper på 4-5 eller 7-8 for tilpasset undervisning.
- For hver gruppe på 15 stiller svømmeklubbene med en kvalifisert instruktør, mens skolene stiller med «assistent», som ledsager elevene under transporten, og som deltar i svømmeundervisningen.
- Et alternativ med intensivundervisning i utvalgte ferieuken ville gitt bedre læringsutbytte, men er forkastet fordi det medfører knapphet på transport-, basseng- og instruktørknapphet i de få ukene kursene da må holdes.

## 4.7 Bassengkrav

Norges svømmeforbunds standardkrav til opplærings-/terapibassenger er lengde 12,5 meter, bredde 8 meter, dybde 0,9-1,6 meter, helst mulighet for å heve bunnen til 0,3 - 0,9 meter for de minste barna, vanntemperatur opp til 34 grader, og nedkjøringsrampe for rullestol.

Oslo har i dag elleve kommunale bassenger, de fleste på skoler, som oppfyller de nevnte standardkravene til størrelse og dybde. Ingen av bassengene har imidlertid heve- og senkebunn, og ikke alle har vanntemperaturer over 30 grader.

De kommunale flerbruksbadenes større, dypere og kaldere «treningsbassenger» er ikke ikke like godt egnet for grunnleggende, tidlig svømmeopplæring.

## 4.8 Bassengbehov

### 4.8.1 Forutsetninger om kompetansemål

I vår beregning nedenfor (4.8.4) av Oslos bassengbehov for organisert svømmeopplæring, i og utenom skolen, tar vi utgangspunkt i de omtalte kompetansemålene i nasjonal læreplan for grunnskolen (se kapittel 2.2.5), men med Norges svømmeforbunds definisjon av krav til «svømmedyktighet» etter 4. årstrinn: «Rull utti på dypt vann. Svøm 100 m på magen. Stopp og hvil. Flyt på mage, rull over, flyt på rygg i samlet 3.min. Svøm deretter 100 m på rygg.» Dette kravet er som omtalt betydelig strengere enn tilsvarende krav i Osloskolen, men på linje med tilsvarende krav i den svenske skolen (den norske læreplanen definerer ikke begrepet «symjedyktig», som er kompetansemålet etter 4. årstrinn).

I tillegg forutsetter vi at Oslo skal ha bassenger nok til å tilby alle barn og unge svømmeopplæring iht den nasjonale læreplanens kompetansemål etter 7. og 10. årstrinn.

### 4.8.2 Forutsetninger om antall kurstimer

I beregningene nedenfor forutsetter vi, ifølge Norges svømmeforbund, at det trengs minst 40 kurstimer for å bli «svømmedyktig» etter 4. årstrinn, og ytterligere 70 timer for å nå læreplanens kompetansemål etter 7. og 10. årstrinn.

Siden mange barn også får mye uorganisert svømmeopplæring regner vi med at 40 organiserte kurstimer med godkjent instruktør pr. barn i gjennomsnitt er nok til å sikre at alle Oslo-barn blir «svømmedyktige» etter 4. årstrinn, og dessuten til at barn som ønsker det også kan nå læreplanens mål for 7. og 10. årstrinn. Alternativ A i våre beregninger forutsetter således at Oslo bør ha bassengkapasitet for 40 timer organisert svømmeopplæring til alle - som et minimumskrav.

Dersom alle barn og unge i Oslo skal tilbys *obligatorisk* svømmeopplæring iht læreplanens kompetansemål for 7. og 10. årstrinn, har vi (svært forsiktig) anslått at det kreves ytterligere 40 bassengtimer. Alternativ B i våre beregninger forutsetter derfor at Oslo bør ha bassengkapasitet for 80 timer organisert svømmeopplæring – som svarer til en mer ambisiøs satsing på svømming som en allsidig og lite arealkrevende («urban») fysisk helårsaktivitet for økt folkehelse. Fordelt på aldersgruppen 6-15 år gir dette likevel fortsatt ikke mer enn 8 timer svømmeopplæring pr. barn/år.

### 4.8.3 Øvrige forutsetninger

I beregningene nedenfor har vi videre forutsatt at:

- den første halvparten av svømmeopplæringen foregår i opplæringsbassenger (12,5\*8 meter), og den senere halvparten i treningsbassenger (25\*12,5 meter).
- Hvert "opplæringsbasseng" tar daglig fire kursgrupper kl. 8-15, og tre grupper kl. 15-20. 3) Treningsbassenger tar dobbelt så mange kursgrupper.
- Det holdes kurs fem dager i uken i 40 uker i året.

- Både opplærings- og treningsbassenger kan brukes inntil 100 % til svømmeopplæring kl. 8-15. Det samme gjelder for opplæringsbassenger også etter kl. 15.
- Kun inntil 33 % av kapasiteten i treningsbassenger kan brukes tilsvømmeopplæring etter kl. 15
- Antall barn i alderen 6-15 vil, i forhold til 2013, øke med 20 prosent innen 2021 og 40 prosent innen 2030.

#### 4.8.4 Beregning av bassengbehov i 2013, 2021 og 2030

Beregningene under viser følgende behov for nye bassenger (i tillegg til dagens<sup>1</sup>) i 2021, og ( i parentes) hvor mange av disse som mangler allerede i 2013.

- Alt 1A (40 kurstimer, hvorav 10 i «skoletiden»:
  - ingen nye opplæringsbassenger (0)
  - ni nye treningsbassenger (6).
- Alt 2A (40 kurstimer, hvorav 20 i skoletiden):
  - ingen nye opplæringsbassenger (0)
  - tre nye treningsbassenger (1)
- Alt 1B (80 kurstimer, hvorav 20 i skoletiden):
  - 12 nye treningsbassenger (8)
  - 27 nye treningsbassenger(21)
- Alt 2B ( 80 kurstimer, hvorav 40 i skoletiden):
  - Fire nye opplæringsbassenger (2)
  - 15 nye treningsbassenger (11)

---

<sup>1</sup> Oslo har i dag:

- tolv kommunale opplæringsbassenger: de ni «skolebadene» minus ett for de små bassengene på Vestli og Høybråten, pluss Linderud bad, Manglerud bad samt opplæringsbassengene på Tøyenbadet og Furuset.
- ni kommunale treningsbassenger: Tøyenbadet som vi teller for to, Romsås bad, Nordtvet bad, Furuset bad, Bøler bad, Holmlia bad, Lambertseter og Sogn bad

Beregning av kursbehov og bassengbehov for svømmeopplæring (kurs) i 2013, 2021 og 2030							
Kursbehov ved 40 og 80 timer svømmeopplæring 6-15 år. Antall kursgruppetimer							
	Alt. A - 40 kurs timer			Alt. B - 80 kurs timer			
	2013	2021	2030	2013	2021	2030	
Gjennomsnittlig antall barn og unge 6-15 år pr årskull (ca)	6000	7200	8400	6000	7200	8400	
Elevkurstimer i året	240000	288000	336000	480000	576000	672000	
Kursgruppetimer å 15 elever i året	16000	19200	22400	32000	38400	44800	
Hvorav i opplæringsbassenger	8000	9600	11200	16000	19200	22400	
Hvorav i treningsbassenger	8000	9600	11200	16000	19200	22400	
Årlige kursgruppetimer per opplæringsbasseng kl. 8-15	800	800	800	800	800	800	
Årlige kursgruppetimer treningsbasseng kl. 8-15	1600	1600	1600	1600	1600	1600	
Årlige kursgruppetimer per opplæringsbasseng kl. 15-20	600	600	600	600	600	600	
Årlige kursgruppetimer per treningsbasseng kl. 15-20	1200	1200	1200	1200	1200	1200	
Bassengbehov. Antall bassenger. Fire alternativer. (Røde felt viser behov for flere bassenger enn dagens tolv opplærings- og ni treningsbassenger)							
	Alt. A - 40 kurs timer			Alt. B - 80 kurs timer			
	2013	2021	2030	2013	2021	2030	
<b>Alt. 1 - med 25 % av all svømmeopplæring i skoletiden</b>							
Opplæringsbassenger kl. 8-15	2,5	3,0	3,5	5,0	6,0	7,0	
Treningsbassenger kl. 8-15	1,3	1,5	1,8	2,5	3,0	3,5	
Opplæringsbassenger kl. 15-20	10,0	12,0	14,0	20,0	24,0	28,0	
Treningsbassenger kl. 15-20 (maks en tredel svømmeopplæring)	15,0	18,0	21,0	30,0	36,0	42,0	
<b>Alt. 2 - med 50 % av all svømmeopplæring i skoletiden</b>							
Opplæringsbassenger kl. 8-15	5,0	6,0	7,0	10,0	12,0	14,0	
Treningsbassenger kl. 8-15	2,5	3,0	3,5	5,0	6,0	7,0	
Opplæringsbassenger kl. 15-20	6,7	8,0	9,3	13,3	16,0	18,7	
Treningsbassenger kl. 15-20 (maks. en tredel 33% svømmeopplæring)	10,0	12,0	14,0	20,0	24,0	28,0	

#### 4.9 Anbefalinger/vurderinger

- Ved å legge mest mulig av svømmeopplæring til skoletiden, og la svømmeklubbene utføre den, vil kommunen kunne oppnå 1) bedre og mer målrettet svømmeopplæring, 2) bedre bassengtilbud til andre grupper i «prime time» etter skoletid og 3) økning av svømmeklubbenes inntekter slik at de blir mer mindre avhengige av kommunale tilskudd
- Med 40 timer svømmeopplæring til alle barn og unge, hvorav 20 timer i skoletiden, har Oslo nok opplæringsbassenger forbi 2030. Antallet treningsbassenger må økes fra dagens ni til 12 innen 2021.
- Med 80 timer svømmeopplæring, hvorav 40 timer i skoletiden, må antallet opplæringsbassenger økes fra dagens 12 til 16 innen 2021. Antallet treningsbassenger må økes fra dagens ni til 24 innen 2021.
- Behovet for nye opplæringsbassenger dekkes best gjennom bygging av flere nye moderne «folkebad» av ulik størrelse. Se kapittel 7.

## 5 Bassengbehandling – situasjon og behov

### 5.1 Dagens situasjon

For mange funksjonshemmede er bassentrening en effektiv behandlingsform, ettersom stort sett alle muskelgrupper aktiveres uten skjelettbelastninger. Bassengbehandling er derfor en av flere behandlingsformer som gis stønad til fysioterapi iht. forskrift. Tilbudet gis gjennom fysioterapeuter med avtale om offentlig driftstilskudd, og inngår som en del av primærhelsetjenesten i kommunen.

Ifølge vår oversikt i kap. 3 finnes i Oslo 16 bassenger, halvparten kommunale, med vanntemperaturer godt egnet for bassengbehandling (32 grader eller mer). Ikke alle har imidlertid tilrettelagt atkomst for funksjonshemmede (HC-rampe eller bassengheis)

### 5.2 Bassengkra

Norges svømmeforbunds standardkrav til opplærings-/terapibassenger er størrelse 12,5 \*8 meter, dybder 0,9-1,6 meter, og helst mulighet for å heve bunnen til 0,3 -0,9 meter, vanntemperatur opp til 34 grader, og nedkjøringsrampe for rullestol.

### 5.3 Bassengbehov

Helseetaten har meldt om et betydelig behov for flere terapibad i Oslo, særlig for brukere som ikke er innlagt eller på annen måte knyttet til helseinstitusjonene som i dag har slike bad. Behovet vil øke fremover, på kort sikt som følge av samhandlingsreformen som innebærer Oslo kommune må overta pasienter fra sykehusene tidligere, og på lengre sikt også på grunn av forventet befolkningsvekst med en økende andel eldre.

### 5.4 Bassengleiepriser

Helseetaten mener at dersom det skal være mulig for fysioterapeuter (med avtale om offentlig driftstilskudd) å tilby bassengbehandling uten høye egenandeler for pasientene må bassengleiesatsene være lavere enn «kostnadsdekkende» leie eller «marked»-leie.

Bymiljøetaten mener at de kommunale bør badene drives etter sunne økonomiske prinsipper, med balanserte driftsregnskap som tar høyde for løpende vedlikeholdsutgifter, slik at badene ha fokus på både kostnadseffektiv og bruker-/kundeorientert drift. Kommunen bør derfor gi tilskudd direkte til fysioterapeuter som tilbyr behandling fremfor å la badene stå for subsidieringen via ikke kostnadsdekkende bassengleiesatser.

### 5.5 Anbefalinger/vurderinger

- Behovet for flere opplærings-/terapibassenger dekkes best gjennom bygging av nye moderne «folkebad», som er omhandlet i kapittel 7.



## 6 Konkurransesvømming – situasjon og behov

### 6.1 Dagens situasjon

«Svømmeidrett» som helhetsbegrep omfatter de fire svømmeartene, stup, synkronsvømming og vannpolo. Svømmeidretten i Oslo organiserer konkurransesvømming og, som omtalt i kapittel 4.1.2 også svømmeopplæring på alle nivåer for medlemmer og skoler. Oslos svømmeklubber har ca. 3000 medlemmer, hvorav 300 aktive konkurransesvømmere.

Svømmeklubbene baserer sin virksomhet på frivillig arbeid, medlems- og kursavgifter, annen medlems- og foreldrebetaling, samt kommunale tilskudd til drift og basseng- eller anleggsleie.

Som omtalt i kap. 4.1.2 taper i dag svømmeklubbene i konkurransen med publikum om bassengtimer i de kommunale flerbruksbadene, ettersom publikum gir badene mer inntekter. Klubbens aktive medlemmer taper dessuten i samme konkurranse med klubbens kursmedlemmer, som gir klubben nødvendige inntekter. Siden de aktive medlemmene også krever mye mer bassengtimer enn kursmedlemmene begrenses klubbens muligheter til å rekruttere nye aktive (kilde: Lambertseter svømmeklubb).

Svømmeklubbene sto i 2012, ifølge Bymiljøetaten, for ca. 57.000 besøk på de kommunale flerbruksbadene. Vi har ikke tilsvarende tall for skolebadene og Idrettshøyskolens bad, men antar at disse er lavere (må sjekkes). Lambertseter svømmeklubb har meldt om 40.000 besøk/brukertimer i 2012 på klubbens medlemskurs på Lambertseter bad. Vi har ikke tall for fordelingen av besøkstallene mellom (konkurranse-)aktive medlemmer og kursmedlemmer, men antar at den kan ligge rundt 60/40.

### 6.2 Eksemplet Lambertseter svømmeklubb

Lambertseter svømmeklubb leier Lambertseter bad av kommunen (Undervisningsbygg KF), og driver dette som et AS (heleid av klubben). Klubben driver dermed etter samme modell som Helsingborg Simsällskap (se kap. 4.4), men eier ikke som sistnevnte sitt eget anlegg

Lambertseter bad drives som et «flerbruksbad», som de kommunale «Oslobadene», men med et større fokus på svømmeidrett. I forhold til bassengarealet på Lambertseter bad, som tilsvarende 10 prosent av Oslobadene, er besøkstallene der likevel høyere for alle viktige brukergrupper: for alle besøk 26 prosent av alle besøk i Oslobadene, for svømmeidrett 124 prosent, for skole/SFO 44 prosent og for fastbrukere/publikum 14 prosent (besøkstallene for Oslobadene er omtalt i kap. 9.5).

Lambertseter svømmeklubb mottok i 2012 ca. 4 mill. kroner i ulike kommunale tilskudd til drift og anleggsleie. Dette tilsvarer ca. ti prosent av «Oslobadene» årlige driftsunderskudd i 2011 og 2012, mens besøkstallet på Lambertseter bad tilsvarte 26% av «Oslobadene». Dessuten utgjorde fastbrukere/publikum, som gir badene høyest inntekt per besøk, 40 prosent av besøkene på Lambertseter bad, mot hele 71 prosent i

«Oslobadene». Dette viser at svømmeklubbens drift av Lambertseter bad er langt mer kostnadseffektiv enn kommunens drift av Oslobadene. Vi kommer tilbake til dette i kap. 9.5.

Besøksstall 2012 på Lambertster bad		
Konkurransesgrupper:		41804
Svømmekurs for klubbmedlemmer		30080
Skolesvøm/sommerskole		30600
Fastebrukere/publikum		53340
Annet		12693
Sum		<b>168517</b>

*Kilde: Lambertseter svømmeklubb AS*

### 6.3 Anleggskrav

Svømmeidretten har følgende basiskrav til bassenger:

- Konkurranselångbane: 50\*25 meter basseng, med minste dybde 2 meter, som kan deles i to 25 meter lange bassenger, tribuner med minst 500 faste og midlertidige plasser, 26-27 grader vanntemperatur
- Konkurransekortbane: 25\*15,5 meters basseng, med minste dybde 1 meter, tribuner med minst 200 faste og midlertidige plasser, 26-27 grader.
- Opplærings/terapibasseng: 12,5 \* 8 meter, med dybder 0,9-1,6 meter, helst mulighet for å heve til 0,3 -0,9 meter for små barn, opp til 34 grader, nedkjøringsrampe for rullestol.
- Konkurransestup: eget basseng 25\*20\*5 meter (som også kan brukes til kortbanesvømming, og inn-/utsvømming under konkurranser), med 2 \* 1 meter og 3\*3 meter svikt Brett, stupetårn plattform på 1, 3, 5, 7,5 og 10 meter, 26-27 grader.
- Spesialkrav for vannpolo: basseng med plass til bane 30\*20 meter og minst 1,8 meter dybde
- Spesialkrav for synkronsvømming: basseng med plass til bane på 12\*12 meter, helst 12\*20 meter, og dybde 3 meter. Vanntemperatur 26-27 grader.
- Komplette långbaneanlegg: långbanebasseng, stubasseng og opplærings/terapibasseng
- Hovedanlegg: komplett långbaneanlegg med 1500 tribune plasser, hvorav minst 500 faste (anlegg type B, for norske mesterskap).

*Kilde: spesifikasjon av svømmeanlegg. Norges Svømmeforbund 2006*

## 6.4 Anleggsbehov

Oslo Idrettskrets har spilt inn følgende ønskeliste for framtidens svømmeanlegg i Oslo: (litt bearbeidet):

1. Anleggene må oppfylle idrettens krav til opplæring samt trening og konkurranser på ulike nivå innen grenene svømming, stup, vannpolo og synkronsvømming.
2. De må ligge der folk bor, og tilby idretten attraktive treningstider, primært i tidsrommet kl 15-20, samme som «publikum», på gode økonomiske betingelser
3. Med dagens befolkning trenger Oslo en anleggskapasitet som tilsvarer 25 fullverdige 25 meters basseng (ca dobling av dagens kapasitet) fordelt på:
  - a. Ett konkurranseanlegg type B (se spesifikasjon over) gjerne som del av et «folkebad» med barnebasseng, rutsjebaner og andre opplevelsestilbud.
  - b. Tre 50 meters treningsanlegg, gjerne som del av et folkebad.
  - c. Åtte 25 meters treningsanlegg
4. Alle anleggene bør ha et opplærings-/terapibasseng (se spesifikasjon over).
5. De fire 50 meters anleggene bør lokaliseres nær sentrale kommunikasjonspunkter i indre by (f.eks. Tøyen), ytre by vest (f.eks. Sognsveien 80), ytre by øst (f. eks. Kjelsrud v/Ikea) og ytre by syd (f. eks. Lambertseter, eller Mastemyr/Gjersrud i samarbeid med Oppegård kommune).
6. Det første store anlegget bør bygges i Oslo vest (f. eks.Sognsveien 80)
7. De åtte 25 meters treningsanleggene bør oppgraderes eller nybygges der de best utfyller de store anleggene: f.eks. på Furuset, Grorud, Bøler, Holmlia, Ekeberg alternativt Lambertseter, Filipstad, Røa og NIH.

## 6.5 Anbefalinger/vurderinger

- Nye badeanlegg i Oslo må ha bassenger som oppfyller svømmeforbundets krav spesifikasjoner for konkurranse- eller treningsanlegg på ulike nivåer samt ha opplærings-/terapibasseng.
- Det bør bygges et anlegg som oppfyller svømmeforbundets krav til konkurranseanlegg type B.
- Dimensjonering og sammensetning av Oslos framtidige anleggsportefølje må ellers ta utgangspunkt i publikums behov/etterspørsel, som er hovedgrunnlaget for økonomisk sunn drift av anleggene.

## 7 Publikum – situasjon og behov

### 7.1 Dagens situasjon

«Publikum» omfatter her all uorganisert bruk av Oslos svømme- og badeanlegg, det vil si alt utenom organisert svømmeopplæring, svømmeidrett og bassengbehandling. Publikum utgjør dermed den langt største og mest sammensatte brukergruppen, med tilsvarende sammensatte behov og krav til bassenger og tilhørende fasiliteter:

Store undergrupper er:

- Barnefamilier, som særlig bruker badene til lek og samvær i helgene.
- Større barn/voksne som også bruker svømmeanleggene på hverdager før og etter skoletid, i konkurranse med svømmeidretten.
- Voksne/pensjonister som kan bruke svømmeanleggene i skoletiden.

Publikum sto i 2012 for ca 350.000 besøk på de kommunale innendørsbadene i 2012, en liten brøkdel av hva det kunne ha vært med et større og mer attraktivt tilbud.

### 7.2 Anleggskrav

#### 7.2.1 Fire generasjoner «Folkebad»

1. Første generasjon: dukker opp etter 1860, som private gaver, for å dekke allmuens behov for personlig hygiene.
2. Andre generasjon: Bislett bad (1920) først med svømmehall for idrett og mosjon. Også første offentlige bad. I 1931 kom svømmehall på Torggata bad, lenge byens største badeanlegg, med nesten en million årlige besøk i løpet 1940-årene. Fra 60-tallet kom krav om at kommunene måtte ha anlegg der barn og unge kunne få svømmeopplæring og drive svømmeidrett, og der publikum kunne få mosjon. De fleste kommunale bad i dag er bygget 1960-1983
3. Tredje generasjon: fra slutten av 1980-tallet kommer «badeland» der «opplevelse» er viktigere enn idrett og mosjon. Begynte raskt å slite økonomisk. Ingen i Oslo
4. Fjerde generasjons» fra ca 2000 kommer «folkebad» med tilbud til alle brukergrupper: både idretts-, opplærings-/terapi- og familie bassenger og opplevelsestilbud som stupetårn, rutsjebane, bølgebasseng, boblebasseng, surfebasseng mv, alt etter badets størrelse. Drammensbadet, Risenga (Asker), Pirbadet (Trondheim), Østfoldbadet, Aquarama (Kristiansand)

#### 7.2.2 Mulige nye folkebad i Oslo - i fire størrelser

Tabellen under er hentet fra vedlagte AsplanViak-rapport, og basert på gjennomgang av seksten norske folkebad bygget etter 1999 Den viser nøkkeltall for typiske

«folkebad» i fire størrelser. Det fremgår at et lite «lokalbad» kan drives i driftsmessig balanse, mens de øvrige kan ha driftsoverskudd som øker med badets størrelse, og som øker mer enn investeringskostnadene (eksklusive tomtekostnader). Dette forutsetter at man velger riktig gjennomføringsstrategi (se neste avsnitt) og driftsform (se kapittel 8).

	<b>Hovedbad</b>	<b>Områdebad</b>	<b>Bydelsbad</b>	<b>Lokalbad</b>
<b>Årlig besøk million</b>	<b>1</b>	<b>0,5</b>	<b>0,25</b>	<b>0,15</b>
Kapasitet samtidig besøk	2 400	1 200	600	300
Svømmebasseng	50 x 25	50 x 25	25 x 12,5	25 x 12,5
Stupebasseng	25 x 20	-	-	-
Stuphøyder	1+3+5+7,5+10	1+3+5+7,5+10	1+3+5	1+3+5
Tilskuerplasser	1 500	500	100	50
Familiebassenger	8 stk 900 m <sup>2</sup>	6 stk 400 m <sup>2</sup>	4 stk 300 m <sup>2</sup>	1 stk 50 m <sup>2</sup>
Varmtvannsbassenger	2 stk 300 m <sup>2</sup>	2 stk 220 m <sup>2</sup>	1 stk 110 m <sup>2</sup>	1 stk 110 m <sup>2</sup>
Surfebasseng	1 stk 120 m <sup>2</sup>	1 stk 120 m <sup>2</sup>	-	-
Samlet fotavtrykk Ca. BYA m <sup>2</sup>	10 000	5 500	2 700	1 400
Prosjektkostnad eks. moms ca. mill kr	600	350	140	90
Tilskudd spillemidler Ca. mill kr	70	40	15	15
Driftskostnader Ca. mill kr eks. kapital og avskrivning	42	25	16	8
Inntekter Ca. mill kr	90	45	20	8

### 7.3 Valg av gjennomføringsstrategi

Asplan Viak drøfter i omtalte rapport aktuelle gjennomføringsstrategier (eller «kontraktstrategier»):

- OPS (offentlig-Privat samarbeid) for bygging og drift: Dette omtales som et slags kjøp på «avbetaling» der kommunen betaler et årlig beløp i eksempelvis 40 år og deretter overtar anlegget. Suksess forutsetter private insitamenter i form av næring, hotell, kjøpesenter og lignende aktuell tomt. Ulemper er at privat finansiering er dyrere enn offentlig, at modellen vanskeliggjør tilskudd av spillemidler, og at den krever betydelig juridiske ressurser. .
- Plan- og designkonkurransse før prosjektering: Flere kommuner har valgt dette. Resultatet har blitt for dyre prosjekter med lang gjennomføringstid og høyt konfliktnivå. Høy risiko for at valgt tilbyder ikke har god rådgiver med på laget, som er helt avgjørende for suksess. Strategien frarådes.
- Totalentreprisekonkurransse: Velges ofte tidlig i prosessen fordi den da fremstår som enkel og grei. Ulemper er at den ofte har medført kort utviklingsfase uten gode rådgivere, med høy pris og dårlig kvalitet som resultat. Kan vurderes etter at grundig utvikling og prosjektering er gjennomført, men er uegnet som gjennomføringsstrategi i tidligfasen. Frarådes.
- Rådgiverkonkurransse og general- eller hovedentreprise: Denne strategien sikrer at kommunen kan utvikle folkebad sammen med den beste kompetansen. I motsetning til totalentreprise, der rådgiverteamet legges under entreprenøren, styrer kommunen her teamet gjennom hele prosjekterings- og byggetiden. Framdriften kan bli raskest fordi nødvendige prosesser kan foregå parallelt. Riktig kvalitet sikres til lavest pris fordi man har rådgivere som vet hvor det kan spares og ikke spares. Strategien gir kommunen lav risiko og god styring. Hensiktsmessig entrepriseform kan velges underveis i prosjektutviklingen. Anbefales.

Utdanningsetaten (UDE) mener i sitt innspill til denne utredningen at dersom OPS gjennomføres som et slags «kjøp på avbetaling», slik Asplan Viak beskriver, må OPS frarådes. Dersom OPS derimot benyttes som et virkemiddel for å bruke tilbydernes kompetanse og ansvarliggjøre leverandør på lang sikt, som beskrevet i byrådssak 217/10 om offentlig-privat samarbeid i investeringsprosjekter, og slik UDE selv har erfart gjennom OPS-kontrakter for ny Veitvet og ny Gran skole, kan OPS gi betydelig kostnadsbesparelse og risikoreduksjon for kommunen. UDE anbefaler at OPS undersøkes nærmere i forbindelse med en anskaffelsesstrategi for nye bad i Oslo. Viktige overveielser er også mulige tilbydere fra EØS-området.

Når det gjelder alternative kontraktsstrategier for gjennomføring i kommunal regi anbefaler UDE at man disse utredes grundig i forbindelse med utvikling av en anskaffelsesstrategi for nye bad, med et balansert fokus på ulike risikoelementer for kommunen. Risikoforhold bør ifølge UDE generelt fordeles slik at den som er nærmest til å ha kunnskap om og til å påvirke ulike risikoforhold bærer disse.

## 7.4 Behov/etterspørsel

Publikums etterspørsel etter svømme- og badeanlegg avhenger av hvilke alternativer som tilbys. Tilbys moderne kombinerte svømme- og badeanlegg, eller «folkebad», vil interessen for svømming i følge Asplan Viaks rapport øke vesentlig, både i og uten for svømmeidretten. Dermed kan det oppnås både høy folkehelsegevinst og god driftsøkonomi i svømme- og badeanleggene.

Asplan Viak har beregnet at nye attraktive folkebad i Oslo i dag vil ha et markedsgrunnlag på ca. 1,6 til 2,25 mill. årlige publikumsbesøk, eller tre til fire ganger dagens publikumsbesøk på alle bad i Oslo

<b>Dagens publikumspotensial for nye folkebad i Oslo. Kilde: AsplanViak-rapport april 2013</b>	
Fra fastboende i regionen	1.6 til -2,1 mill.
Fra reiseliv i regionen	0,2 til 0,4 mill.
Korreksjon for konkurrerende bad utenfor Oslo	Minus 0,18 til 0,25 mill.
Sum	1,62 til 2,25 mill.

I tillegg kommer skolenes, idrettslagenes og andre gruppers bruk av anleggene. Med forventet befolkningsvekst i Osloregion framover kan vi kanskje regne med et samlet besøkspotensial på omkring 3 mill. besøk i 2030.

## 7.5 Oslo kommunes behov

Som vi har sett faller publikums krav til et moderne svømme- og badetilbud sammenfaller med kommunens behov for:

- Mest mulig folkehelse pr brukte offentlige krone.
- Mest mulig folkehelse pr kvm bebygd areal: Et «hovedbad» har omtrent samme fotavtrykk (BYA) som en fotballbane, men opptil hundre ganger så mange årlige brukertimer/besøk.



- Mest mulig transportskapende aktivitet lagt nær kollektivknutepunkter. Nye folkebad i ulike størrelser kan lett kombineres med, og gi positive synergieffekter til, andre byggeformål som bolig (som nye Røa bad), kjøpesenter (planlagt på Økern senter), hotell/konferansesenter/flerbrukshall (Aquarama i Kristiansand), videregående skole (Nye Hellen i Bergen), mv.

## 7.6 Anbefalinger/vurderinger

- Dagens kommunale «flerbruksbad» bør, i alle fall som «publikumsbad», raskest mulig med erstattes av nye «folkebad», med tilbud til alle brukergruppe, i ulike størrelser: «hovedbad» (1 mill. besøk/år og konkurranseanlegg B), «områdebad» (0,5 mill), «bydelsbad» (0,25 mill) eller «lokalbad» (0,15 mill.).
- Det bør aller først bygges et «hovedbad», og etter hvert primært fem «bydelsbad».
- Et «områdebad» kan likevel erstatte to «bydelsbad», og to «lokalbad» ett «bydelsbad».
- Den endelige «porteføljen» vil i praksis bli bestemt av hvilke muligheter som over lang tid dukker opp hvor, og i hvilken rekkefølge.
- De nye badene bør ligge nær T-bane.«Hovedbad» og «områdebad» stiller også krav til en viss biltilgjengelighet/parkering, og kan derfor også ligge der T-bane krysser Ring 3.
- Tøyenbadet er nær ideell lokasjon for et større sentralt folkebad, med nærhet til alle T-banelinjer, og mulighet for både inne- og utebassenger i parkomgivelser. Her kan det bygges et «områdebad», kanskje også «hovedbad», som erstatter dagens Tøyenbad.
- Frognerbadet er en tilsvarende lokasjon i vest. Det kan langs Middelthuns gate være plass til et nytt «lokalbad», med billettsalg, garderobes, kafe etc felles med dagens utendørsbad. Deler av utendørsbadet kan da holdes åpent f. eks. mars-nov, med spillvarme fra ny ishall på sørsiden av Frogner stadion. Besøksmessig tilsvarer dette et «områdebad». (Må sjekkes ut nærmere med Byantikvaren)
- Utviklingsområder som Økern senter og Sognsveien 80 kan være gode lokasjoner for både «hovedbad», «områdebad» og «bydelsbad»
- Utviklingsområder som Furuset og Gjersrud/Stensrud i ytre by kan være gode lokasjoner for «bydelsbad»

## 8 Valg av driftsform for nye (og gamle) kommunale badeanlegg

### 8.1 Innledning

I dette kapitlet omtaler vi, med relevans for særlig kapitlene 7, 9 og 10:

- Ulike organisasjonsmodeller for bygging, forvaltning og forretningsmessig drift av svømme- og badeanlegg: etat, kommunalt foretak (KF), og kommunalt aksjeselskap (AS).
- Bestemmelser om tilskudd av spillemidler til idrettsanlegg og om momskompensasjon som har betydning for valg av organisasjonsmodell

Omtalen bygger på IRIS rapporten «kommunale foretak-konsekvenser for folkevalgt styring og lokaldemokrati» utført for Kommunal- og arbeidsdepartementet i 2012, og annen informasjon om spillemidler og momskompensasjon på [www.regjeringen.no](http://www.regjeringen.no).

### 8.2 Etatsmodellen

Etatsmodellen innebærer at svømmeanlegg forvaltes og drives av en kommunal etat, med kommunestyre som øverste myndighet. Virksomheten har ikke, som KF eller AS, et eget styre og et eget regelverk som stiller krav til utforming av mål og strategier, til resultater og til kontroll og oppfølging. Driftsunderskudd dekkes av kommunekassen, og et eventuelt overskudd går tilbake dit. Midler til nødvendige investeringer og vedlikehold bevilges (eller bevilges ikke) av bystyret gjennom kommunebudsjettet. Etatsmodellen innebærer derfor, i forhold til KF og AS, ofte mindre fokus på kostnadseffektiv drift, på markedsføring og kundetilfredshet, og på utvikling av kompetente og motiverte ansatte.

### 8.3 Kommunalt foretak

Kommunalt foretak (KF) er som en etat en del av kommunen som juridisk person. Dette innebærer som i etatsmodellen at:

- Kommunen hefter økonomisk direkte og ubegrenset for virksomheten.
- Virksomheten er underlagt kommuneloven, forvaltningsloven og offentlighetsloven i tillegg til eventuell særlovgivning.
- Kommunen har arbeidsgiveransvar for de ansatte
- Virksomheten underlagt kommunestyrets myndighet og tilsynsansvar.

Hovedforskjellen mellom etats- og foretaksmodellen er at mens all myndighet til etaten er delegert fra kommunestyret nedover i den administrative linjen, så legger kommuneloven myndighet direkte til foretakets styre, som utnevnes av kommunestyret, og der de ansatte skal være representert. Det er dermed opp til kommunestyret å bestemme på hvilken måte styret skal sammensettes og ledes, av politikere eller «profesjonelle» fra næringslivet.

Foretaksmodellen kombinerer dermed de styringsverktøy som selskapsformen byr på (utforming av mål og resultatkrav, eierskapsmelding, selskapsstrategi, vedtekter,

avtale/oppdragsbrev, oppnevning av styrer, faste møter, rapportering, tilsyn og kontroll) med enkelte av de styringsverktøy som ligger i etatsmodellen (fastsetting av budsjett i kommunestyret, instruksjonsmyndighet, og saksgang og innsyn i foretakene regulert i forvaltningslov og offentlighetslov).

Undersøkelser viser ifølge IRIS at de folkevalgte ofte velger å styre foretakene «indirekte» gjennom å sette mål- og resultatkrav, men også at det kan oppstå spenninger rundt spørsmål om styrets rolle, og om det er mest hensiktsmessig med politisk sammensatte eller rent ”profesjonelle” styrer. En del av utfordringen angår de folkevalgtes evne til å styre i ”stort” og overlate driftsmessige beslutninger til foretakets ledelse..

Kommunene oppgir ifølge følgende hovedmotiver for å etablere et KF: sikre bedre økonomisk styring; muliggjøre fremtidig konkurranseutsetting av tjenester; sørge for mer fleksibel lønnsfastsettelse, og på sikt oppnå mer kostnadseffektiv tjenesteproduksjon.

Kommunale foretak som organisasjonsform benyttes mest innenfor «forretningsmessige» kommunale virksomhetsområder, og er mest vanlig innenfor eiendomsforvaltning og byggdrift og kultur- og idrett. Innenfor disse to virksomhetsområdene er imidlertid aksjeselskapsformen langt mer benyttet av kommunene enn foretaksmodellen.

## 8.4 Kommunalt aksjeselskap

Det som først og fremst skiller et kommunalt AS fra et KF er at det er et eget rettssubjekt, og at kommunen som eier har begrenset økonomisk risiko for selskapet forpliktelser. Driften av et kommunalt AS er underlagt aksjeloven. De ansatte har samme status som i en privat eid virksomhet, og tilsettingsforholdet reguleres av arbeidsmiljøloven.

Øverste myndighet i et AS er generalforsamlingen, der alle eierne er med. Som eier er kommunen representert i generalforsamlingen og velger selskapets styre. Styret er daglig leders overordnede, og fører tilsyn med denne. Kommunestyret må utstede en særskilt fullmakt til den eller de personer som skal representere kommunen på generalforsamlingen. Kommunestyret kan treffe vedtak om hvordan kommunen skal stemme i en bestemt sak.

Dersom selskapet mottar kommunalt tilskudd, kan kommunen som i et KF stille vilkår, f. eks. om makspriser på billetter til publikum og svømmeklubbers bruk av svømmehallene. En for stor inn gripen i driften av selskapet vil imidlertid ikke være i samsvar med den rollefordelingen som aksjeloven legger opp til mellom eierne og selskapsledelsen.

Sammenlignet med et KF har et AS større formell frihet fra kommunens styring. AS anses som den driftsformen som har beste forutsetninger for kommersiell drift. På den andre siden er politikernes styringsmyndighet mer begrenset enn i et KF.

## 8.5 Organisasjonsmodell og spillemidler

Spillemidler til anlegg for idrett og fysisk aktivitet er hjemlet i lov om pengespill mv., samt i forskrifter gitt ved kongelig resolusjon av 11. desember 1992.

Søkere om tilskudd av spillemidler kan være kommuner (herunder kommunale foretak), fylkeskommuner, idrettslag, andelslag eller andre sammenslutninger. Ved tildeling vektlegges at idretten og/eller det offentlige er med på eiersiden. For andelslag og aksjeselskap må vedtektene inneholde bestemmelser som sikrer idretten og/eller det offentlige kontroll med eierforhold og drift.

Det er et grunnleggende prinsipp at støtte i form av spillemidler ikke skal danne grunnlag for fortjenestebaserte eierformer eller omdannes til fortjeneste for private eiere.

Det kan søkes om tilskudd til bygging og rehabilitering av idrettsanlegg som er åpne for allmenn idrettslig virksomhet og som ikke er underlagt kommersielle interesser.

Hovedregelen er at det kan søkes om tilskudd med inntil 1/3 av anleggets godkjente kostnad opp til et maksimumsbeløp, som for tiden er 1. mill. kroner. For kostbare anleggstyper som svømmeanlegg er det imidlertid fastsatt betydelig høyere maksimalbeløp.

## 8.6 Generell momskompensasjon for kommuner m.fl.

Fra 1. januar 2004 gjelder lov om kompensasjon av merverdiavgift.

Ordningen gjelder for:

- Kommuner og fylkeskommuner med kommunal og fylkeskommunal virksomhet der øverste myndighet er kommunestyret, fylkestinget eller annet styre/ råd i henhold til kommuneloven eller kommunal særlovgivning (herunder dermed kommunale foretak)
- Interkommunale og interfylkeskommunale virksomheter organisert etter kommuneloven eller annen kommunal særlovgivning.

I tillegg gjelder ordningen for barnehager, kirkelig fellesråd og menighetsråd, og for private og ideelle virksomheter som utfører oppgaver som kommunen er pålagt å utføre ved lov innen helse, sosial eller undervisning. (Det aller siste bør i så fall kunne gjelde for svømmeklubber som utfører lovpålagt svømmeundervisning for skoler. Her gir ikke våre kilder klart svar, men Lambertseter svømmeklubb har overfor BYM oppgitt at de etter avtale med statlige myndigheter er omfattet av ordningen)

Kommunal og fylkeskommunal virksomhet som er organisert som stiftelse, aksjeselskap eller lignende, faller imidlertid utenfor ordningen og blir behandlet på lik linje med private virksomheter.

Ordningen er generell, det vil si at det gis kompensasjon for nær all merverdiavgift, herunder merverdiavgift knyttet til prosjektering, bygging og drift av svømmehaller i kommunal regi.

## 8.7 Momskompensasjon for frivillige organisasjoner

Fra 2013<sup>2</sup> kan frivillige organisasjoner (som svømmeklubber), herunder også aksjeselskaper heleid av slike organisasjoner, etter søknad få momskompensasjon for sine anskaffelser av varer og tjenester. Denne ordningen er rammestyrte og rammen vil kunne variere fra år. Ordningen gjelder for virksomheter som tilfredsstiller kravene til tildeling av spillemidler.

Fra 1. juli skal det ifølge merverdiavgiftsloven betales åtte prosent moms ved omsetning av inngangsbilletter til større idrettsarrangementer. Inngangsbilletter til trening og idrettsarrangementer i svømmehaller er ikke omfattet av denne bestemmelse, og dette gjelder uavhengig av driftsform (kilde: Regjeringen.no).

## 8.8 Anbefalinger/vurderinger

- Både nye og eksisterende folkebad/flerbruksbad i Oslo bør forvaltes og drives av et KF eller et kommunalt AS.
- Valget mellom KF og kommunalt AS bør treffes etter en grundigere avveining av fordeler og ulemper knyttet til forskjeller i bl.a. økonomisk ansvar, adgang til generell momskompensasjon og politisk og kommersiell frihet.
- Dersom kommunen velger å la et KF stå for planlegging, kontrahering, forvaltning og drift av nye og gamle badeanlegg, kan likevel selve tjenesteproduksjonen vurderes satt ut til svømmeklubber som har adgang til momskompensasjon, ref. Lambertseter svømmeklubb AS på Lambertseter bad.
- Der det er mulig kan kommunen legge til rette for bygging og drift av private badeanlegg, blant annet gjennom leieavtaler på vegne av skole, idrett og pasienter som kommunen har ansvar for. Vi viser til de aktuelle planene for et nytt privat «lokalbad» på Røa, og et større privat bad på Økern senter
- Oslo kommune bør ta vilkårene for tildeling av spillemidler nærmere opp med staten på nytt. Det ville være naturlig at vilkårene for tildeling av spillemidler ble knyttet til tilgjengelighet og bruk, ikke eierforhold.

---

<sup>2</sup> Forskrift om merverdiavgiftskompensasjon for frivillige organisasjoner, kunngjort 19. april 2013

## 9 Forvaltning og drift av de kommunale skolebadene

### 9.1 Dagens organisering

De kommunale skolebad omfatter ni bad som forvaltes av Undervisningsbygg KF (UBF) og som drives av Utdanningssetaten ved de enkelte skolene der badene ligger, som regel som en integrert del av selve skoleanlegget.

Skolene med egne bad betaler husleie for disse til UBF. Husleien betales etter en flat gjennomsnitts kvm-pris som gjelder for hele skoleporteføljen. Siden bad er dyrere å bygge og vedlikeholde enn skolebygg ellers har UBF derfor høyere utgifter til badeanleggene enn det de mottar i husleie. UBF og UDE ser begge at det er et behov for å revidere satsene for fdv-del av husleien.

Svømmekoordinator hos UDE administrerer og fordeler svømmeopplæringen. De ni skolene med bad setter opp timeplanen, og kan leie ut til andre på kveldstid/når andre skoler ikke trenger tiden, og mottar da selv leieinntekter. Disse skal dekke skolenes merutgifter til drift, tilsyn, renhold og energi m.v.

Undervisningsbygg KF står for større vedlikehold-, rehabilitering og nybygg innenfor de årlige budsjettammene som gis for alle skoleanlegg, og bistår, sammen med Bymiljøetatens («Oslobadene») badedriftavdeling, skolene med den daglige tekniske driften av badene.

### 9.2 Bassengtilbudet

Skolebadenes bassenger er primært bygget for grunnleggende svømmeopplæring. De er mindre og grunnere enn de kommunale flerbruksbadene, og holder høyere vanntemperatur (30-34 grader mot 28 grader)..

Indre by har tre skolebad, ytre by øst har to, ytre by syd fire. Ytre by vest mangler skolebad.

Mange av skolebadene ligger et godt stykke fra T-bane, og krever busstransport av elever til svømmetime

### 9.3 Besøktall og utnyttelse

Skolebadene brukes mest i skoletiden mellom 9 og 15. Atkomstforhold og garderobeløsninger gjør mange av dem mindre egnet for mye bruk etter skoletid. Noen leies likevel ut til grupper, f.eks. svømmekurs, etter skoletid.

Vi mangler gode tall fra UDE om besøktall/brukertimer og kapasitetsutnyttelse for skolebadene.

Våre beregninger av bassengbehov for svømmeopplæring i kap. 4 antyder likevel et potensiale for høyere utnyttelse av skolebadene..

## 9.4 Tilstand

UBF har opplyst åtte av de ni skolebadene, som alle er bygget før 1973, er renovert siden 2003, fire siden 2010, for i alt ca. 100 mill. 2013 kroner (tallet må sjekkes med UBF) fra kommunens vedlikeholdsbudsjett for skoleanlegg.

UBF anslår dagens langsiktige vedlikeholdsetterslep til i alt 50-60. mill. kroner, hvor det meste knytter seg til Manglerud Bad (bygget 1969), som må totalrenoveres eller nybygges. Ut over dette har UBF ingen bestillinger fra Utdanningsetaten om nye skolebad.

## 9.5 Anbefalinger/vurderinger

- Dagens skolebad bør opprettholdes og vurderes supplert som en del av den omfattende planleggingen av nye skoleanlegg, som foregår i UDE/UBF nå.



## 10 Forvaltning og drift av de kommunale flerbruksbadene

### 10.1 Dagens organisering

De kommunale «flerbruksbadene» omfatter i vår oversikt ni innendørsanlegg som drives av Oslo kommune v/Bymiljøetaten, og markedsføres under navnet «Oslobadene». Seks av anleggene forvaltes av Bymiljøetaten selv, to er innleid fra kommunale UBF (Sogn bad og Linderud bad), og ett fra private (Furuset bad).

Bymiljøetatens bydriftsdivisjon har øverste ansvar for forretningsmessig drift, mens ansvar for billettsalg og leieavtaler med svømmeklubbene og skoler er delegert til driftsansvarlig på de enkelte anleggene. Bydriftsdivisjonen har også ansvar for løpende teknisk vedlikehold og drift, og utveksler ofte personell og kompetanse med avdeling for teknisk badedrift i UBF (skolebadene).

Bymiljøetatens utviklingsdivisjon har ansvar for utredning og gjennomføring av større og langsiktige investeringer i rehabilitering og nybygg.

### 10.2 Bassengtilbudet

Seks av anleggene har 25 meters, og ett har 50 meters, «treningsbassengerr». Bare Tøyenbadet og Furuset bad har et opplæringsbasseng i tillegg til hovedbassenget. Bare Tøyenbadet har stupetårn, men uten konkurransemål.

De fleste anleggene holder vanntemperatur 28 grader, tilpasset svømmeidrett (trening og mosjon). Bare Bøler bad med 32 grader i vannet, og Romsås bad med 30 grader på fredager, egner seg for bassengbehandling.

Det største og det minste anlegget, Tøyenbadet og Vestkantbadet, ligger i indre by. Tøyenbadet har alene over en tredel av Oslobadenes samlede bassengflate, og er lett tilgjengelig med alle T-baner. Fire anlegg ligger i ytre by øst, to i ytre by syd, og kun ett anlegg i ytre vest (Sogn bad).

### 10.3 Åpningstider

Tøyenbadet har åpent hele året, mens resten av anleggene er stengt fra medio mai til medio august, da Frognerbadets og Tøyenbadets utebassenger holder åpent. Tøyenbadet, Bøler bad, Nordtvet bad og Holmlia bad har søndagsåpent.

Oslobadene holder i snitt åpent 72 timer i uka i sesongen, de mest besøkte badene noe mer, og de minst besøkte 55-65 timer (se tabell i kap. 10.5). Lambertseter bad, som drives av Lambertseter svømmeklubb, har til sammenligning åpent 115 timer i uka i 47 uker.

Variasjonene i Oslobadenes i åpningstider skyldes både lokale variasjoner i etterspørsel, og et ønske om å spare kostnader ved å holde til færre åpne bad når

etterspørselen er lavest. Vi noterer likevel at mens Oslobadene reduserer sitt tilbud i helgene, er det nettopp helgene som gir mest besøk og størst inntekter i de nyere «folkebadene» omkring Oslo (som Drammensbadet, Risenga, Østfoldbadet..)

## 10.4 Besøkstall

Oslobadene hadde i 2012, som vist i tabell 3, et samlet besøk (ute og inne) på 651.000, der publikum sto for 71 prosent, og resten fordelt seg ganske likt på svømmeklubber, skole/SFO og «andre». De eneste virkelige publikumsbadene i Oslo dekket dermed bare en fire-femdel av det potensielle behovet/markedet i følge kapittel 7.3 foran.

Tøyenbadet var i 2012 stengt første halvår, mens Holmlia bad og Linderud bad var stengt hhv to og tre uker av sesongen. Med fulldrift regner Bymiljøetaten med at besøkstallet i 2012 ville vært over 800 000. Fulldrift på alle bad krever at badene er i bedre teknisk tilstand enn de er i dag.

Tabell. 3. Besøkstall på Oslobadene i 2012. Kilde: Bymiljøetaten

Bad 2012	Publikum	Idrett	Skole og SFO	Andre grupper	Sum
Nordtvet	76.455	9.180	7.284	11.225	104.144
Romsås	12.053	4.720	6.760	5.767	29.300
Tøyen	114.414	5.346	4.337	0	124.097
Furuset	26.440	4.416	12.109	6.741	49.706
Holmlia	52.479	6.303	5.286	3.345	67.413
Bøler	87.760	4.489	11.395	242	103.886
Linderud	0	1.054	4.655	9.414	15.123
Sogn	3.752	21.688	15.408	15.170	56.018
Vestkantbad	14.718	0	0	11.096	25.814
Frognerbadet	74.570	1.264	198	6	76.038
<b>Sum alle bad</b>	<b>462.641</b>	<b>58.460</b>	<b>67.432</b>	<b>63.006</b>	<b>651.539</b>

## 10.5 Utnyttelsesgrad

Tabell 4 viser utnyttelsen av Oslobadene i 2012, målt som antall besøk i forhold til rensekapasiteten i åpningstiden:

- 34 prosent utnyttelse for badene samlet
- Bøler bad (med 32 grader vanntemperatur) på suveren topp med 70 prosent utnyttelse
- Seks bad med 35 prosent eller mindre, blant dem trolig også Tøyenbadet med fulldrift (?).

Tallene i tabell 4 tar ikke hensyn til at brukerne kan oppleve badene som fulle før rensekapasiteten er nådd, eller at badene oppnår høyere utnyttelse dess færre åpningstimer de har utenom de meste besøkte.

Måler vi i stedet ganske enkelt besøkstall i 2012 i forhold til bassengareal hadde Lambertseter bad, som omtalt i kapittel 6.2, to og en halv gang så høy utnyttelse som snittet for Oslobadene.

Tabell 4. Åpningstider og utnyttelse i Oslobadene i 2012. Kilde: Bymiljøetaten

Bad	Antall åpnings- timer i uke	Utnyttelses grad i åpnings- tiden
Bøler	73,0	70 %
Furuset	84,0	21 %
Vestkantbad	63,5	32 %
Tøyen	76,5	13 %
Romsås	55,0	30 %
Sogn	78,0	35 %
Frognerbadet	86,5	17 %
Nordtvedt	77,5	51 %
Linderud	61,0	29 %
Holmlia	68,5	38 %
<b>Snitt Oslobadene</b>	<b>72,4</b>	<b>34 %</b>

## 10.6 Driftsøkonomi

Oslobadene hadde i årene 2011-2012 et gjennomsnittlig årlig driftsunderskudd på 40 mill. kroner, tilsvarende 59 kroner pr besøk. Dette på tross av en publikumsandel og billettpriser som i moderne folkebad normalt ville gitt driftsoverskudd. Holder vi publikum utenfor for 2012 var driftsunderskudd/besøk 234 kroner. Tilsvarende tall for Lambertseter bad i 2011 var ca. 40 kroner.

Økonomisk oversikt - Oslobadene		
	2011	2012
Sum brutto driftsutgifter	74.903.306	80.938.596
Sum driftsinntekter	40.235.783	36.641.732
Sum nettodriftsutgifter	34.667.523	44.296.864
Antall besøkende	693.720	651.539
<i>Brutto driftsutgifter pr besøkende</i>	<i>108</i>	<i>124</i>
<i>Driftsinntekter pr besøkende</i>	<i>58</i>	<i>56</i>
<i>Netto driftsutgifter pr besøkende</i>	<i>50</i>	<i>68</i>

Kilde: Bymiljøetatens bydriftsdivisjon

## 10.7 Vedlikeholdsbehov (badenes «tekniske verdi»)

På de seks innendørsanleggene i Oslobadenes portefølje som forvaltes av Bymiljøetaten ble vedlikeholdsetterslepet i 2010 beregnet til 115 mill. kroner, hvorav Tøyenbadet nye 85 mill., Holmlia bad 11 mill., Bøler bad 9 mill., Nordtvet bad 5 mill., Romsås bad 4 mill. og Vestkantbadet 1 mill. kroner (Kilde: Bymiljøetatens Investeringsdivisjon. Avrundede tall).

De siste tallene omfatter nødvendig vedlikehold for 15 års videre drift. De er usikre på grunn av metoden (befaring med registrering av kun synlige vedlikeholdsbehov), de kan justeres litt opp for prisstigning, og litt opp eller ned for arbeider som er utført eller nye synlige behov som har oppstått siden 2010.

## 10.8 Videre drift av flerbruksbadene – foreløpig vurdering

Asplan Viak mener i sin rapport at flerbruksbadenes «funksjonelle verdi», uavhengig av deres tekniske tilstand, gjennomgående er så lav at de, i alle fall som publikumsbad, bør erstattes av moderne folkebad som:

Vi mener likevel at noen av dagens flerbruksbad også på sikt bør beholdes som opplærings-/treningsbad i områder som ikke blir godt dekket av nye folkebad. Badene kan i så fall, når dette viser seg, vurderes utleid til svømmeklubber, slik som Lambertseter bad. I vurderingen av videre drift av flerbruksbadene må anleggenes bevaringsverdi og bruk i dag også vektlegges:

Her følger kun noen foreløpige vurderinger av hvert enkelt bad, blant annet basert på innspill fra Byantikvaren:

- Romsås bad har i følge Byantikvaren (BYA) verdifulle bygningsmessige og (drabant-) byhistoriske kvaliteter. Dagens publikumsbesøk er lavt. BYM kan vurdere utleie til svømmeklubb allerede nå.
- Nordtvet bad har ifølge (BYA) verdifulle bygningsmessige og kontekstuelle kvaliteter. Høyt publikumsbesøk. Bør drives av nytt KF eller kommunalt AS til

det kommer nytt folkebad langs linje 5 til Vestli (aktuelt på Økern senter). Da kan utleie til svømmeklubb vurderes.

- Furuset bad har ingen spesielle bygningsmessige kvaliteter. Lave publikumstall, men brukes mye til svømmeopplæring. Kan vurderes utleie til svømmeklubb.
- Linderud bad er bygget i sammenheng med Linderudhallen, Linderud Skole og Bjerke videregående skole. Hele anlegget er på Gul liste. Brukes mest av «andre grupper» Lave besøkstall. Brukes ikke som flerbruksbad. Badet er et skolebad og hører som sådan mer hjemme i UBF's portefølje. Kan vurderes utleid til svømmeklubb eller andre ideelle organisasjoner.
- Tøyenbadet har ifølge BYA verdifulle tidstypiske bygningsmessige kvaliteter, men kan likevel rives for å gi plass til nytt bad på tomten (jfr «Tø. Badet har inntil videre mye ubrukt kapasitet for idrett og svømmeopplæring. Kan inntil videre vurderes drevet av nytt KF eller kommunalt AS, eller utleid til svømmeklubb med egnet organisasjon.
- Bøler bad er oppført på BYA's Gule liste. Meget høyt publikumsbesøk. Kan vurderes drevet av nytt KF eller AS til det bygges nytt bydelsbad langs linje 3 til Mortensrud. Da kan utleie til svømmeklubb vurderes.
- Holmlia bad: ifølge BYA ingen spesielle bevaringshensyn. Middels til lavt publikumsbesøk. Samlokasjon med skole, flerbrukshall og treningssenter kan tale for svømmeklubbdrift. Manglende T-bane tilsier ikke nytt folkebad på Holmlia. Kan vurderes utleid til svømmeklubb.
- Vestkantbadet: oppført på BYA's Gule liste. Lite bad som er dyrt å drive og som egner seg best som et privat medlemstilbud i en velstående Frogner. Brukes ikke til svømmeopplæring eller idrett. Kan vurderes solgt til private eller på annen måte nedlagt som kommunalt bad.
- Sogn bad: ifølge BYA ingen spesielle bevaringshensyn. Svært lavt publikumsbesøk. Hovedbase for Oslo Idrettslag svømming. Bør rives og erstattes av nytt folkebad på samme adresse (Sognsveien 80), der det ifølge UBF nå også planlegges bygging av ny videregående skole.

## 10.9 Anbefalinger/vurderinger

- Dagens flerbruksbad drives videre som publikumsbad, kun med nødvendig vedlikehold, til de kan erstattes av nye «folkebad».
- Forvaltning og drift overtas av KF eller et kommunalt AS, for å få til 1) mer svømmeopplæring i skoletiden, 2) mer publikumsbading etter skoletid og 3) sunn økonomisk drift etter forretningsmessige prinsipper.
- Bymiljøetaten eller nytt KF/AS gis i oppdrag å vurdere nærmere hvilke bad som på sikt bør rives, nedlegges, rehabiliteres, selges eller leies ut til drift i svømmeklubbregi.

